

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Att se flyktingbarnet i familjen

En kvalitativ studie om flyktingkonsulenters arbetssätt med flyktingbarn utifrån ett barnperspektiv

Socionomprogrammet termin 7

C -uppsats HT 2007

Författare: Siham Chennagui, Fatima Dzanic

Handledare: Eva Landmér

Abstract

Titel Att se flyktingbarnet i familjen - en kvalitativ studie om flyktingkonsulenters arbetssätt med flyktingbarn utifrån ett barnperspektiv
Författare Siham Chennagui och Fatima Dzanic
Nyckelord Barnperspektiv, barn, flykting, flyktingenhet, flyktingkonsulent

Studiens syfte var att undersöka vad som händer med flyktingbarn när de, i vårt fall tillsammans med sina familjer, får uppehållstillstånd i Sverige. Närmare bestämt ville vi undersöka hur dessa barn uppmärksammas och bemöts av flyktingkonsulenter på flyktingenheten. Sker detta utifrån ett barnperspektiv? För att kunna veta om det sker utifrån ett barnperspektiv ansåg vi att det var nödvändigt att först titta på hur begreppet barnperspektiv tolkas i dagens Sverige. För att ta reda på om och hur flyktingkonsulenter arbetar utifrån barnperspektivet ville vi veta vilka konkreta redskap och metoder som motsvarar deras användande av ett barnperspektiv.

Uppsatsens frågeställningar är:

- Hur tolkas begreppet barnperspektiv i dagens Sverige?
- På vilka sätt arbetar flyktingkonsulenter med flyktingbarn?
- Hur tillämpas barnperspektivet i flyktingkonsulentens arbete med flyktingbarn?

För att förmå besvara uppsatsens frågeställningar har vi använt oss av kvalitativa forskningsmetoder. Den första frågeställningen besvaras framförallt genom dokumentanalys. Vår främsta datainsamling för den andra och tredje frågeställningen har bestått av en fokusgruppintervju samt tre individuella intervjuer. Våra informanter har varit fyra flyktingkonsulenter på två olika flyktingenheter som arbetar specifikt med barn och därutöver en tjänsteman som fungerar som resurs för dessa flyktingkonsulenter.

Huvudresultaten som har framkommit genom vår studie är att begreppet barnperspektiv i dagens Sverige innebär att vuxna utgår från ett vuxet barnperspektiv. I praktiken innebär detta att man i alla åtgärder som rör barn försöker se till att barnets bästa väger tyngst. Det finns inte heller ett barnperspektiv utan flera, eftersom olika individer bär med sig olika erfarenheter som påverkar vad man anser är ett barns bästa. Därför går det inte att ge en definition på begreppet barnperspektiv då det är mångtydigt. För att man skall kunna utgå från ett barnperspektiv är det nödvändigt att även se familjens roll i barnets liv, då tanken inte är att föräldrarna skall glömmas bort utan att barnet skall bli mer synligt. På de två flyktingenheterna som vi har tittat på finns det flyktingkonsulenter som arbetar specifikt med barn. Deras främsta uppgift är att försöka träffa alla barn och göra en introduktionsplan för dem. Utifrån flyktingkonsulenternas tolkning av begreppet barnperspektiv är den viktigaste aspekten i arbetet att varje barn blir sett och uppmärksammat, samt att man har fokus på hela familjen. Trots att flyktingkonsulenterna försöker använda ett barnperspektiv finns det hinder då samverkan med skolan, som är en viktig aktör, inte fungerar fullt ut. Här ser vi att flyktingkonsulenterna har ett ansvar att se till att det sker en förbättring i samarbetet med skolan. Det finns även hinder på andra nivåer vilka flyktingkonsulenterna inte anser att de kan påverka.

Förord

Vi tackar alla som har bidragit till att göra denna studie möjlig. Ingen nämnd och ingen glömd, ni vet vilka ni är. Samt tackar vi varandra för ett bra samarbete och uthållighet.

Tack!

Innehållsförteckning

Rubrik	Sidnummer
1. Inledning	6
1.2. Centrala begrepp	7
1.3. Syfte	7
1.4. Frågeställningar	8
1.5. Bakgrund	8
1.6. Introduktionsmål	9
2. Tidigare forskning	10
2.1. Litteratursökning	10
2.2. Tidigare forskning om mötet med flyktingar	10
2.3. Tidigare forskning om flyktingarnas situation i det nya landet	11
2.4. Tidigare forskning om flyktingbarn	11
2.5. Tidigare forskning om användandet av barnperspektiv	12
2.6. Individorienterat eller kollektivt perspektiv	13
3. Teori	15
3.1. Val av teorier	15
3.2. Systemteori	15
3.3. KASAM	16
3.4. Empowerment	17
4. Metod	18
4.1. Val av metod	18
4.2. Datainsamling	18
4.3. Våra roller under intervjuerna	19
4.4. Urval och avgränsning	19
4.5. Presentation av intervjupersonerna	20
4.6. Genomförande	20
4.7. Etiska övervägande	21
4.8. Bearbetning, resultatredovisning och analys	22
4.9. Generaliserbarhet, validitet och reliabilitet	22
5. Resultat och analys	23
5.1. Hur tolkas begreppet barnperspektiv i dagens Sverige?	23
5.1.1. Barnperspektiv	23
5.1.2. Barnkonventionen och barnperspektivet	25
5.1.3. Barnets bästa	26
5.1.4. Rädda Barnen representant	27
5.1.5. Barnperspektivet enligt flyktingkonsulenterna	27
5.1.6. Sammanfattning	28
5.2. Flyktingkonsulenternas arbete med flyktingbarn	28
5.2.1. Arbetssätt	28

5.2.2. Samarbete med andra instanser	31
5.2.3. Hinder för användande av barnperspektivet	32
5.3. Analys	33
6. Diskussion	37
6.2. Förslag till åtgärder	39
6.3. Avslutande kommentarer	40
6.4. Förslag till vidare forskning	40
Källförteckning	41
Bilagor	43
Bilaga 1: Samtyckesblankett	43
Bilaga 2: Intervjuguide gruppintervju	44
Bilaga 3: Intervjuguide individuella intervjuer	45
Bilaga 4: Skattningsskala	46

1. Inledning

År 1994 kom jag till Sverige som flyktingbarn. Min familj tilldelades en flyktingkonsulent som följde oss under några år. Jag kommer inte ihåg honom så väldigt bra men det som jag kommer ihåg är att det inte lades tillräckligt mycket fokus på mig eller mina syskon. Möten med honom handlade om mina föräldrars SFI¹ och ekonomi. Ingen tog sig tid att fråga mig hur jag hade det, varken i skolan eller vad jag hade gått igenom. Ingen frågade hur det var att som 10-åring bryta upp från sin vanliga miljö och lämna släkten för att fly ett krig. Ingen frågade och då berättade jag inte heller. Det här är en skildring av vad en av oss författare upplevde som barn.

Enligt FN: s flyktingkommissariat, UNHCR, uppskattas antalet flyktingar i världen till 20 miljoner, dessa är endast de som har flytt sina egna länder. Enligt UNHCR finns det lika många som är på flykt i det egna landet, så kallade internflyktingar. Hälften av flyktingarna beräknas vara barn (www.rb.se). De senaste 15 åren har det varit stora flyktingströmmar till Sverige . Olika organ i samhället, som till exempel flyktingförläggningar och flyktingenheter, har fått utöka sin verksamhet. En del av flyktingfamiljerna får uppehållstillstånd och får därmed komma för introduktion till flyktingenheten.

Media har haft en aktiv roll av att belysa flyktingbarn som kommer till Sverige. Under våren 2005 började media speciellt uppmärksamma apatiska flyktingbarns situation i Sverige och därmed blev apatiska flyktingbarn ett nytt fenomen. Att komma till ett nytt land med nytt språk, väder, natur, människor och kultur kan vara väldigt omtumlande för barn. Inom detta område har det bedrivits forskning om ensamkommande flyktingbarns situation . Vi har tyvärr inte hittat undersökningar som visar på hur flyktingkonsulenter, som är verksamma på flyktingenheter runt om i landet, arbetar med flyktingbarn som kommer med sina familjer.

Denna bakgrund har fått oss att bli intresserade av att studera detta närmare då vi har upptäckt att det finns kunskapsluckor inom detta område. Vi beslöt oss därför att undersöka hur ett antal anställda flyktingkonsulenter på två flyktingenheter arbetar med flyktingbarn. Vi anser att det är av stor vikt att undersöka hur dessa barn blir bemötta av en av samhällets olika instanser som skall arbeta utifrån ett barnperspektiv i alla frågor som rör barn. För att titta närmare på hur flyktingkonsulenter arbetar med flyktingbarn utifrån barnperspektivet anser vi att vi först behöver ha vetskap om vad ett barnperspektiv är. Därför har vi valt att undersöka hur begreppet barnperspektiv tolkas i dagens Sverige. Vi anser att flyktingbarn kan ses som dubbelt utsatta på grund av att de både är flyktingar och barn. Vår uppfattning är att ett gott bemötande och preventivt arbete med flyktingbarn kan få goda följder för barnen samt för samhället i stort. Vår studie anser vi därför är av relevans för socialt arbete.

¹ Svenskundervisning för invandrare

1.2 Centrala begrepp

Eftersom följande begrepp kontinuerligt kommer att återkomma i uppsatsen, och kan tolkas på olika sätt, har vi valt att ge vår val av definition på dem. För att definiera begreppet flyktingbarn har vi skiljt det i två delar. Flykting och barn.

- **Barn** - Enligt barnkonventionens 1: a artikel definieras barn som alla människor under 18 år. Dock ej om barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller i barnets land (www.bo.se). Eftersom flyktingkonsulenter träffar barn och ungdomar upp till 20 år har vi valt att i uppsatsen skriva om denna åldersspann när vi skriver barn.
- **Flykting** - I Sverige blev begreppet flykting mer känt under andra världskriget eftersom Sverige då tog emot ett stort antal flyktingar från olika delar av Europa (Angel och Hjern, 2004). Enligt Nationalencyklopedin är en flykting i regel en person som har lämnat sitt hemland och som inte kan återvända dit på grund av fruktan för förföljelse beroende på ras, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp, religiös eller politisk uppfattning. Som flyktingar kan man även anse personer som har tvingats lämna sitt hemland på grund av internationella väpnade konflikter (krig) eller icke-internationella väpnade konflikter (inbördeskrig) (www.ne.se). Enligt Angel och Hjern använder representanter för svenska staten begreppet flykting för den som har erhållit flyktingstatus, det vill säga uppfyller något av ovanstående kriterier. Om denne ansöker om asyl och väntar på svar kallas den för asylsökande. Nästa steg för den asylsökande är att få uppehållstillstånd eller avslag (Angel och Hjern, 2004). De flyktingar som har kontakt med flyktingenheten har fått uppehållstillstånd. Angel och Hjern skriver också att den största delen av invandrare i dagens Sverige utgörs av flyktingar, det vill säga flyktingar är också invandrare men alla invandrare är inte flyktingar (Angel och Hjern, 2004).
- **Flyktingenhet** - När flyktingen får uppehållstillstånd blir nästa steg att flytta från till exempel flyktingförläggning eller släkt ut i samhället. De flesta kommuner har avtal med staten om att ta emot ett visst antal flyktingar och i gengäld får de ett ekonomiskt schablonbidrag som skall räcka till integreringskostnader av flyktingen i samhället (Angel och Hjern, 2004). Kommunen är skyldig att erbjuda introduktion och upprätta en introduktionsplan för alla nyanlända som har fått uppehållstillstånd av flykting- eller flyktingliknande skäl. Den institution som skall bistå med detta kallas flyktingenhet.
- **Flyktingkonsulent** – är en tjänsteman som är anställd på flyktingenheten och som har i uppgift att hjälpa flyktingen med introduktionen i det svenska samhället, inom olika områden. På en del flyktingenheter finns det flyktingkonsulenter som arbetar specifikt med barn och ungdomar. På en av de flyktingenheter som vi har tittat på benämns dessa flyktingkonsulenter vid namnet BUG-handläggare, det vill säga barn och ungdomshandläggare.

1.3 Syfte

Vi vill titta på vad som händer med flyktingbarn när de, i vårt fall tillsammans med sina familjer, får uppehållstillstånd i Sverige. Närmare bestämt, vill vi undersöka hur dessa barn uppmärksammas och bemöts av flyktingkonsulenter på flyktingenheten. Sker detta utifrån ett barnperspektiv? För att veta om det sker utifrån barnperspektivet anser vi att det är

nödvändigt att först titta på hur begreppet barnperspektiv tolkas i dagens Sverige. För att ta reda på om och hur flyktingkonsulenter arbetar utifrån ett barnperspektiv vill vi veta vilka konkreta redskap och metoder som motsvarar deras användande av ett barnperspektiv. Ansatsen är därför både explorativ och deskriptiv.

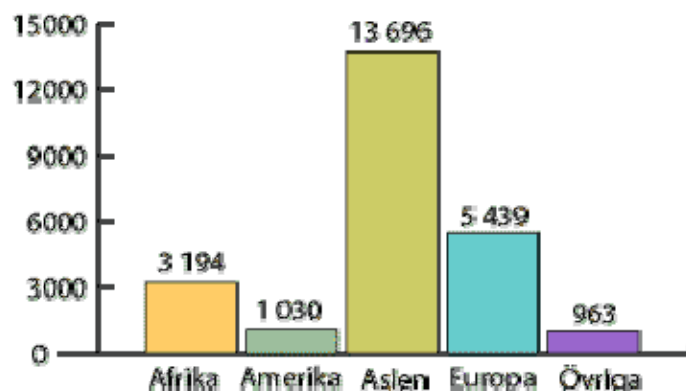
1.4 Frågeställningar

1. Hur tolkas begreppet barnperspektiv i dagens Sverige?
2. På vilka sätt arbetar flyktingkonsulenter med flyktingbarn?
3. Hur tillämpas barnperspektivet i flyktingkonsulentens arbete med flyktingbarn?

1.5 Bakgrund

Cirka en femtedel av Sveriges befolkning utgörs av barn, detta innebär att nästan två miljoner av befolkningen är under 18 år. Cirka 15 procent av dessa barn har utländsk bakgrund vilket innebär att själv vara född utomlands eller ha båda föräldrarna födda utomlands. Dessa barn bor främst i Sveriges storstäder och dess förorter (BO rapport 2004:06).

Enligt migrationsverket kom de flesta asylsökande år 2006 från Asien. I stapeldiagrammet nedan kan man se hur många som har kommit från respektive världsdel år 2006:

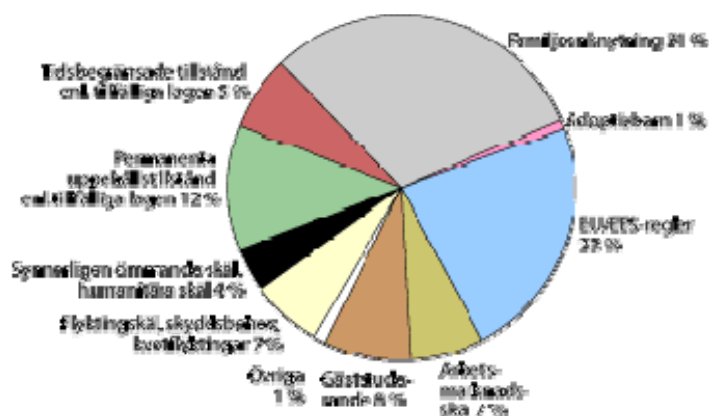
Källa: www.migrationsverket.se

Tabellen nedan visar de 5 länder varifrån de flesta asylsökande kom från:

Land	Antal asylsökande 2006
Irak	8 951
Serbien-Montenegro	2 001
Somalia	1 066
Statslösa	815
Ryssland	755

Källa: www.migrationsverket.se

År 2005 fick 62 463 personer uppehållstillstånd, år 2006 var motsvarande siffra 86 436. Av dessa 86 436 personer fick 19 037 uppehållstillstånd av flyktingsskäl, andra skyddsbehov, humanitära skäl och synnerligen ömmande skäl (www.migrationsverket.se).

Källa: www.migrationsverket.se

1.6 Introduktionsmål för flyktingbarn

Barnkonventionens andra artikel slår fast att alla barn har samma rättigheter och lika värde. De nationella målen som rör flyktingbarn och ungdomar 0-18 år är:

Huvudmål:

- Barns och ungas uppväxtvillkor är uppmärksammade och deras förutsättningar för ett gott liv i Sverige är så gynnsamma som möjligt.

Delmål för den allmänna introduktionen

- Varje barns och ungdoms behov och egna förutsättningar ska vara utgångspunkt i en individuell introduktionsplan, där skolans individuella utvecklingsplan inkluderar.
- Barn och ungdomar som har kommit till Sverige utan legal vårdnadshavare får sina särskilda behov tillgodosedda.
- Planeringen ska utformas i nära samarbete med föräldrarna, särskild utsedd ställföreträdare eller god man. De ska vara delaktiga och ha möjlighet att påverka de insatser som görs för och med barnen/ungdomarna.
- Planeringen ska innehålla möjlighet till en aktiv och utvecklande fritid.
- Kommunerna följer de riktlinjer som dragits upp i *Strategi för samverkan i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa* (Socialstyrelsen m.fl. myndigheter. Artikelnummer: 2004-107-11).
- Individuella introduktionsinsatser utformas, för barn och ungdomar, av ansvariga i kommunen tillsammans med individen, föräldrar, särskilt utsedd vårdnadshavare eller god man samt andra aktörer exempelvis förskola och skola.
- Samverkan sker mellan myndigheter för att säkerställa att de individuella behoven tillgodoses på central/regional och lokal plan.

Källa: [Integrationsverket](#): Mål för introduktionsinsatser för nyanlända 2006

2. Tidigare forskning

2.1 Litteratursökning

För att hitta relevant litteratur har vi bland annat använt oss utav sökverkstaden på ett av universitetsbiblioteken i Göteborg. Där fick vi hjälp av en bibliotekarie att söka väsentlig litteratur. Som hjälp i sökningen använde vi oss utav begreppen barnperspektiv, flyktingbarn, flyktingkonsulent och flyktingenhet. Som komplement till universitetsbiblioteken har vi använt oss utav allmänna bibliotek och Internet. Vi har även tittat på tidigare c- och d-uppsatser för att få idéer om litteratur. Vidare tog vi kontakt med Barnombudsmannens² kontor i Stockholm för att få tips om litteratur kring begreppet barnperspektiv.

2.2 Tidigare forskning om mötet med flyktingar

I boken "Att möta flyktingar" skriver Birgitta Angel och Anders Hjern att många flyktingfamiljer befinner sig i kris. Att komma till ett nytt land där man konfronteras med nytt språk och ny kultur samtidigt som man skall konfrontera minnena som utlöste flykten kan sammanfattas som en "kulturchock". Den psykiska process som sätts igång av sorgen och konfrontationen med det nya kan beskrivas som en kris. Bemötandet i det nya landet kan påverka krisens förlopp och det är därför bra att ha krismodellen som stöd i praktiskt arbete med flyktingar. Man bör även ha i åtanke att det finns stora skillnader mellan flyktingfamiljer vilket innebär att det inte finns ett utan flera sätt att arbeta med dem (Angel och Hjern, 2004).

Familjen är oftast flyktingens viktigaste stöd och familjens förmåga att stödja varandra kan vara avgörande för familjemedlemmarnas välbefinnande. De mest drabbade barnen brukar i allmänhet ha de mest drabbade föräldrarna. Beteendeproblem hos barn brukar vara starkt förknippade med samspelet mellan föräldrar och barn. Att återskapa föräldraauktoriteten och att lyfta av föräldrarnas skuld är en viktig del i arbetet med flyktingfamiljer. En målsättning kan vara att ge föräldrarna en förståelse för sitt barns situation och hur de bäst själva kan medverka till ett positivt förlopp. Det är viktigt att kunna ge föräldrar kunskap om att deras barn reagerar "normalt" på det som de har varit med om. Att ha en nära relation till någon vuxen är mycket viktigt för barn men det är relationens kvalitet som är det avgörande. De traumatiserade barnen behöver mycket uppmuntran. Barnen kan även hamna i en lojalitetskonflikt då de kan tänka "får jag lov att ta till mig det nya" eftersom föräldrarna i början kan ha svårare att ta till sig det nya i det svenska samhället. Lojalitet kan därför ses som ett nyckelbegrepp för förståelse av barns förhållande till föräldrarna (Angel och Hjern, 2004).

Vidare tar författarna upp att självförtroendet och tilliten hos familjemedlemmarna kan ha brutits ner under asyltiden "den långa väntetiden i ovisshet". För att kunna skapa det goda mötet med dessa familjer krävs således två grundförutsättningar, den ena är att man bör ha tillräckligt med tid när man möter familjen och den andra är att det skall finnas en kontinuitet i kontakten. Författarna skriver att självkänsla, identitet och kontroll över sin situation är viktiga element i en välfungerande personlighet och att man måste jobba med dessa delar. Många familjer kan även behöva socialt stöd och krisstöd, att det finns någon som är beredd att lyssna utan att ställa krav (Angel och Hjern, 2004).

² Barnombudsmannen är titeln för statlig ämbetsman som bevakar barnens intressen i samhället (www.ne.se).

2.3 Tidigare forskning om flyktingarnas situation i det nya landet

Binnie Kristal-Andersson använder uttrycket flykting-/invandrarsituation för att beskriva hur de yttre förändringar som personen går igenom i och med flykten och mötet med det nya landet kan påverka dennes inre värld. I de yttre förändringarna räknar hon förändringar som rör landet, klimat, landskap, miljö, kultur, etniska skillnader, religion, språk, sysselsättning, politik, tidigare och nuvarande samhällsnivå och socioekonomiska villkor. Även hur personen tas emot i det nya landet inkluderar hon i detta begrepp. De inre förändringarna beskriver hon som medvetna och omedvetna effekter av de yttre skeendena på den inre världen och deras påverkan på personens liv (Kristal-Andersson, 2001).

Kristal-Andersson skriver också om olika tillvarotillstånd som hon menar kan definieras som de känslor, tankar och förhållanden som kan omgiva personens liv i det nya landet samt påverka denne negativt. De olika tillstånden som hon beskriver är bland annat främlingskap, ensamhet, saknad, längtan, skuld, skam, separation och förlust, sorg, nedvärdering av hemlandets värderingar, underlägsenhet, misstänksamhet samt att bli utsatt för fördomar. Hon menar att när någons tillvaro domineras av ett eller flera av tillstånden, oavsett om detta sker på ett medvetet eller omedvetet plan, så att detta dominerar hans inre och yttre värld befinner sig personen i ett tillvarotillstånd. Tillvarotillstånden hos flyktingbarnet kan även kompliceras av att barnet identifierar sig med föräldrarnas och syskonens tillvarotillstånd och går igenom dessa på liknande sätt. Författaren sammanfattar att det är sex faktorer som har stor betydelse för flyktingens situation i det nya landet. Förutom tillvarotillstånden är det adaptationscykeln, barndomsupplevelser, relevanta bakgrundsomständigheter, skälet till flytten och övergångsrelaterade omständigheter (Kristal-Andersson, 2001).

2.4 Tidigare forskning om flyktingbarn

Inger Bergendorff skriver att det finns särskilda introduktionsmål för nyanlända barn och ungdomar. Dessa finns med i det nationella måldokumentet och syftet är att stödja kommunerna i arbetet med introduktionen av nyanlända barn och ungdomar. Hon skriver att en viktig institution är skolan och att det är viktigt att personalen uppmärksammar och underlättar de nyanlända barnens vardag. Det är också viktigt att veta att barn i olika åldrar har olika behov av insatser. Insatser för barn och deras föräldrar i förskoleåldern ger bestående goda resultat för barnens utveckling. Barn som kommer i cirka 12 års ålder och uppåt har mer specifika behov då de har kommit långt både i sin kognitiva och språkliga utveckling. För dessa barn behövs det individualiserad undervisning och ett medvetet integrationsarbete (Malmström red. 2006).

Cajsa Malmström skriver om vikten av att eftersträva att ha ett barnperspektiv. Hon skriver att det är viktigt att de som möter flyktingar i sitt arbete har kännedom om utvecklingspsykologi. Man skall kunna se att barnens behov kan skilja sig mellan de vuxnas på samma gång som föräldrarna är de främsta samarbetsparterna för att kunna stödja barnet. Även betydelsen av anknytning mellan barn och föräldrar samt hur separationer och förluster kan påverka ett barns utveckling är kunskap som man bör ha med sig. Det är även av vikt att kunna se att barnen också oftast bär på resurser. I möten med flyktingbarn krävs flexibilitet, engagemang och medmänsklighet. Författaren skriver också att det oftast inte är barnets vilja att fly sitt land. Det är föräldrarna som tar beslutet och barnen blir flyktingar på grund av omständigheter de inte kunde rå över. Malmström skriver att uppbrott från sin tidigare välkända miljö och ankomsten till en främmande innebär en påfrestning för de flesta barn (Malmström red. 2006).

Anders Hjern skriver att forskare på Epidemiologiskt Centrum³ under senaste åren har forskat om ungdomar och unga vuxna med utländskt ursprung. En undersökning handlade om ca 11 000 ungdomar och unga vuxna som kom till Sverige som flyktingbarn från Iran och Chile under 1980 talet. Resultaten visade att 1980-talets flyktingbarn hade en hög risk för barnpsykiatrisk sjuklighet under den första tiden i Sverige. Trots att denna risk successivt avtog ökade ändå risken för psykiatrisk sjuklighet och missbruk hos dessa flyktingbarn då de blev unga vuxna. Hjern refererar även till Solvig Ekblads studie om bosniska flyktingbarn som visar att en hög andel asylsökande bosniska flyktingbarn, som kom främst i början av 1990-talet, hade många psykiska och psykosomatiska symptom. Dock förändrades situationen snabbt efter att de bosniska familjerna fick uppehållstillstånd. Anders Hjern drar slutsatsen att flyktingbarn under alla omständigheter inte behöver vara en grupp med mycket barnpsykiatrisk problematik under lång tid (Malmström red. 2006).

Hjern skriver att det är olika faktorer som påverkar flyktingbarnens välbefinnande. Det som kan skapa stress är bland annat organiserat våld i hemlandet och invandringskris. För att underlätta detta för barnen är socialt stöd i form av familj och socialt nätverk viktiga element. Slutligen är kontexten omkring barnet viktig. Hit kan räknas social situation i Sverige, kulturellt definierade föreställningar om barns behov och psykiska hälsa samt politisk situation i ursprungslandet. Sammanfattningsvis skriver Hjern att *”det inte finns mycket stöd i forskningen för att upplevelser av krig och förföljelser under barndomen utgör en helt avgörande riskfaktor för psykisk hälsa och social anpassning för flyktingbarn efter de första åren i det nya landet. Den samlade erfarenheten talar snarast för att flertalet får ett förhållandevis gott liv som vuxna även utan professionell hjälp att bearbeta sina upplevelser, om de får chansen att växa upp i en trygg och kärleksfull miljö”* (Malmström red. 2006, s. 33).

2.5 Tidigare forskning om användande av barnperspektivet

Angående tidigare forskning om begreppet barnperspektiv kan nämnas Elisabeth Arnér och Britt Tellgrens bok ”Barn syn på vuxna, att komma nära barnperspektivet” från 2006. Boken handlar om hur 6 åriga barn i förskolan ser på vuxna och sina egna möjligheter till inflytande på situationen. Arnér och Tellgren problematiserar begreppen delaktighet och inflytande och väljer att främst använda begreppet inflytande. Detta begrepp motsvarar deras tanke att barn bör ha inflytande över situationen och inte endast vara delaktiga eftersom det kan tolkas som om dem får vara med om något som redan är bestämt. Ytterligare två begrepp som de gör skillnad mellan är barnperspektiv och barns eget perspektiv. Författarna skriver att vuxna oftast säger sig utgå från ett barnperspektiv när de tolkar barn men att detta många gånger sker utifrån en vuxen synvinkel. Barnet är dock i fokus men utifrån ett vuxet perspektiv. Även lagregler, råd och anvisningar som rör barn är i samhället utformade efter vuxnas perspektiv. Arnér och Tellgren skriver även att det finns en risk att barnaspekten skall köras över när olika intressen i samhället kolliderar (Arnér och Tellgren, 2006).

Arnér och Tellgren skriver med hänvisning till Birgitta Qvarsell att man genom att inta ett barnperspektiv kan värna om en minoritetsgrupps intressen, alltså barnens. Man kan även betrakta olika fenomen utifrån barnens perspektiv och därmed kunna få djupare kunskap om dem (Qvarsell i Arnér och Tellgren, 2006).

³ Det övergripande målet för Epidemiologiskt Centrum är att följa, analysera och rapportera om utbredning och utveckling av befolkningens hälsa, sjukdomar, sociala situation, vårdutnyttjande och riskfaktorer för sjukdomar och sociala problem (www.socialstyrelsen.se/Om_Sos/organisation/Epidemiologiskt_Centrum/index.htm).

Författarna frågar sig vem det är som bestämmer vilket barn som är i stånd att bilda egna åsikter. De anser att de 6-åriga barnen som de har intervjuat har visat en vilja att fritt uttrycka sina tankar och åsikter. I samtalen med dessa barn framkom det berättelser som, enligt barnen, berättades för första gången. Främsta orsaken till detta är, enligt barnen, att de inte upplever sig bli trodd av de vuxna och därmed känner de att det inte är någon mening med att berätta för de vuxna om sina tankar och reflektioner. Utifrån detta tolkar författarna att barnen har blivit förringade både inom hemmet och i den pedagogiska verksamhet de befunnit sig i (Arnér och Tellgren, 2006).

Författarna anser att det behövs större och aktiv medvetenhet om vikten av barns och ungas inflytande i sina egna verksamheter för att det skall bli möjligt att kunna genomföra Barnrättskonventionens idéer på allvar. Vidare menar de att samtal är ett verktyg att komma nära och kanske förstå mer av barns egna perspektiv. Man bör bemöta barnen som viktiga informanter och samtalspartners. Dock framstår barndomen ofta som en övergångsperiod utan eget värde och barn får därför karaktären av ännu inte vuxna. Trots att normen har förändrats under årens lopp är det fortfarande den färdiga vuxna människa som är idealet (Arnér och Tellgren, 2006). Vysse Linde skriver att nya perspektiv och infallsvinklar är nödvändiga för att omsätta barnets rättigheter i konkret handling. I teorin kan det låta enkelt och självklart men i praktiken krävs ofta stöd och handledning för att nå en djupare förståelse om vad barns rättigheter egentligen omfattar (Malmstöm red. 2006).

2.6 Individorienterat eller kollektivt perspektiv

Nader Ahmadi skriver att utvecklingen i västerländsk kultur har gått mot individualismen som ideologi, vilket innebär att individen prioriteras framför gruppen. I flera andra delar av världen råder den gruppcenterade ideologin som utgår från den sociala varelsen med betoning på relationer människor emellan. I denna ideologi är det oftast familjen och släkten som representerar det yttersta värdet. Individen ses som en del av enheten och kan inte kopplas bort från sin grupp, med andra ord underordnas delarna enhetens överlevnad. ” *I dagens Sverige utgår samhällets uppbyggnad från individen som grundläggande enhet, en ideologi som anger riktlinjer för institutionerna. Var och en skall föra sin egen talan, även barnen.* ” (Ahmadi red. 2003, s. 28). Om ett barn far illa i familjen är det självklart att barnets bästa sätts före familjens. Det är oftast denna bild som flyktingar möter vid ankomsten till Sverige. Eftersom en del av dagens flyktingar kommer från samhällen med gruppcentrerad ideologi i hemlandet blir mötet med det nya landets normer ibland en utmaning med att behöva acceptera och bygga upp ett ”nytt jag”. Dock för att behålla sitt revir behöver individen ett utrymme där man kan vara sitt gamla jag och ett sätt är att vara det med sin familj (Ahmadi red. 2003).

Las H. Gustafsson och Agneta Lindkvist skriver att det kan vara fel att använda västerländsk kunskap om barns utveckling och barn i kris då man arbetar med flyktingbarn från andra kulturer. Istället är kulturell ödmjukhet viktigt, vilket innebär en insikt om att vi aldrig fullt ut kan förstå hur barn eller vuxna från en annan kultur tänker eller känner. Dock kan ödmjukt prövande samtal med flyktingfamiljerna själva hjälpa oss fram till en ömsesidig förståelse. Detta kan visa på hur barnperspektivet är kopplad till kulturella normer och samtidigt att det inte finns ett utan flera barnperspektiv. Författarna skriver att följande punkter är viktiga när man möter flyktingfamiljer:

- Att familjen möts
- Att barnet blir sett
- Att traumat uppmärksammas

- Att en plan utarbetas
- Att samarbetet mellan olika aktörer utvecklas
- Att arbetet med barnets vardagsmiljöer prioriteras
- Att föräldrarna får stöd i sitt föräldraskap och hjälp med sina traumatiska upplevelser (Malmström red. 2006).

3. Teori

3.1 Val av teorier

Under fokusgruppsintervjun framkom det hur flyktingkonsulenterna arbetar med flyktingbarn på olika nivåer och i samspel med andra aktörer. I arbetet fokuserar de på barnets egna resurser och resurser i omgivningen för barnets välbefinnande. Utifrån denna kunskap gjorde vi valet av nedanstående teorier.

Enligt begreppet barnperspektiv tolkar vi att flyktingbarnet inte kan ses frikopplat från sin familj eller den kontext som det befinner sig i. Flyktingkonsulenterna kan inte heller ses separerade från den organisation som de arbetar i eller det samhälle som de lever i. På grund av detta anser vi att systemteori skulle kunna ge en bra helhetsbild av flyktingkonsulenternas arbete med flyktingbarn. Med systemteori vill vi bland annat titta på hur individ-, interpersonell- och samhällsnivå påverkar varandra. Dock kan man ibland inom socialt arbete behöva se individen i sig och det som denne har varit med om personligen utan inverkan från till exempel familjen. Då kan man behöva ha en individorienterad syn vilket systemteorin inte alltid kan erbjuda. Teorin KASAM anser vi kan förklara hur man kan använda sig utav ett barnperspektiv i sitt arbete med flyktingbarn genom att ta tillvara på det som fungerar i barnets liv och omgivning. Det som vi kan uppleva som problematiskt med användandet av KASAM är att den kan uppfattas som abstrakt och lämna många olika möjligheter till tolkningar. För att ytterligare förklara vissa sidor av flyktingkonsulenternas arbetssätt har vi valt att komplettera teorin KASAM med begreppet empowerment. Vi anser att KASAM och empowerment går lite hand i hand men samtidigt kan belysa olika aspekter. Trots att vi inser att det finns brister i dessa teorier anser vi att de kan hjälpa oss i analysen av vår empiri.

3.2 Systemteori

”Inom socialt arbete står systemteorin för ett attraktivt alternativ till psykodynamisk teori som inte tillräckligt tagit hänsyn till det >>sociala<< i socialt arbete” (Öquist, 2003 s. 15).

Systemidéerna inom socialt arbete har sitt ursprung i Bertalanffys generella systemteori. Den ursprungliga teorin är en biologisk teori som menar att alla organismer utgör system, vilka innefattar subsystem samt ingår i överordnade system, supersystem. Payne skriver att teorin rör helheter framför delar eller detaljer av individuellt eller socialt beteende. Systemteorin kan ge en förståelse hur det privata och offentliga kan samverka med varandra (Payne, 2002).

Payne skriver att individer är beroende av olika system i sin direkta sociala omgivning för att kunna leva ett tillfredställande liv. På grund av detta måste det sociala arbetet inriktas på sådana system. De olika systemen delar han in i tre grupper. Den första gruppen kallar han informella eller naturliga system som familj och vänskapskrets. Den andra gruppen innefattar formella system som kommunala myndigheter och den sista sociala eller samhällsliga system som till exempel skolor och sjukhus. Socialt arbete går bland annat ut på att undersöka vilka element i samspelet mellan klienter och deras omgivning som ger upphov till problem. Varken klient eller dess omgivning behöver uppfattas som det problematiska, utan det kan vara samspelet mellan dem som föranleder svårigheter (Payne, 2002).

Det finns även hinder för systemsynen. Vi behöver avvänja oss från att se oss själva som unika i förhållande till naturens övriga livsformer. Vi måste även se oss som en del av naturen, lika betydelsefulla som vilken annan av dess delar som helst. Ett annat hinder är vår

vana att ordna världen i begrepp som utesluter varandra. Systemsynen innebär också att man ser på verkligheten som den är och inte låter bilden störas av föreställningar om hur den borde vara. Systemsynen utmanar tankesättet i vilket vi tar oss själva som utgångspunkt för allting som vi utför. Konsekvensen av detta blir att vi ser människornas mellanhavanden som individuella egenskaper. Härmed missar vi att se att omgivningen och sammanhanget runt omkring människan har påverkan på denne. Mycket av det som vi förlägger hos individen kanske just kontrolleras av kontexten runt omkring. Vi måste, för att anta systemperspektivet flytta fokus från figuren, det individuella, till bakgrundsaspekterna, det vill säga, det som låter figuren vara figur. Alltså skifta perspektiv från individen till individen i sitt sammanhang. Ett systemtänkande innebär att se världen i termer av helheter, relationer, funktioner, sammanhang och mönster och inte i delar. Ett cirkulärt tänkande snarare än linjärt. I systemtänkande ser man ett ömsesidigt beroende mellan organisation och omvärld. Det finns inte någon given startpunkt eller ändpunkt. Varje del av kretsloppet kan ses som både orsak och verkan (Öquist, 2003). Det är föga meningsfullt att söka enkla samband mellan input och output eftersom förklaringen ligger i hela samspelsprocessen, vilken ses som en sammanlänkad kedja utan början eller slut (Lundsbye, 2000).

I varje system på högre nivå ingår systemen på lägre nivå som delsystem. Helheten är mer än bara summan av delarna. Den påverkan som överordnade strukturer och processer utövar på underordnade system är större än den påverkan som underordnade system har på överordnade. Till exempel utövar samhällets ekonomiska och politiska processer ett större inflytande på den enskildes liv än vad dennes tankar och handlingar påverkar samhället som helhet. Familjen har mer påverkan på individen än den enskilda individen på familjen. En familjemedlems problem bör inte förstås isolerat från familjesystemets sammanhang eftersom allt hänger ihop. Alla system utmärks av en tröghet inför förändring. Två av formerna för förändring kallas förändring av 1:a ordningen och förändring av 2:a ordningen. Den första innebär en förändring där systemets struktur och process i princip blir oförändrade medan den andra en kvalitativ förändring av systemet, där ramarna för aktuella strukturer och processer överskrids. Detta innebär att man inte bara förändrar positioner och relationer i systemet utan också själva basen för systemets struktur, regler, gränser och möjligheter (Lundsbye, 2000).

3.3 KASAM

Människans behov av att finnas i ett sammanhang är av avgörande betydelse för att uppnå hälsa menar hälsoforskaren Aaron Antonovsky. Han ägnade en stor del av sitt yrkesverksamma liv åt att studera hälsans ursprung. Antonovsky intresserade sig för faktumet att vissa människor, trots kriser och påfrestningar, kan upprätthålla och rentav utveckla en god hälsa. Han utgår från en distinktion mellan salutogenes och patogenes. Salutogenes är läran om hälsans ursprung - "vad gör att vi upplever hälsa". Patogenes däremot bygger på riskfaktorer och vad som gör oss medicinskt sjuka, sjukdomarnas ursprung (Antonovsky, 1991).

I stället för att utgå från frågan "Varför blir människor sjuka?" vänder Antonovsky på frågan och undrar - "Hur kommer det sig att så många människor som utsatts för tillvarons alla påfrestningar ändå förblir friska?". Antonovsky försökte förstå och förklara varför vissa trots olika påfrestningar ändå kan bibehålla och/eller utveckla god hälsa. Han presenterade teorin KASAM - känsla av sammanhang. KASAM innebär ett förhållningssätt där det finns en balans mellan tre delar: 1. *Begriplighet*: vilket syftar på i vilken grad man upplever inre och yttre stimuli som förnuftsmässigt fattbara, som information som är ordnad, sammanhängande och tydlig, snarare än som kaotisk, oväntad och obegriplig. En individ med hög känsla av begriplighet väntar sig att de stimuli som han eller hon kommer att råka på i framtiden är

förutsägbara. Om de skulle komma som en överraskning, till exempel olika livshändelser som död, sjukdom eller krig, skall det gå att göra begripbart eller i varje fall gå att ordna och förklara. 2. *Hanterbarhet*: att hantera och möta olika strategier och metoder för att förstå och ha förmåga att bedöma verkligheten. I vilken utsträckning man upplever att det finns resurser för att man skall klara av de stimuli som man utsätts för. Resurserna kan vara både från individen själv, som man upplever sig ha kontroll över, eller resurser som kan finnas i omgivningen som till exempel familj, vänner, skola, Gud – vilket man upplever att man kan räkna med och som man tror på. Upplever individen hög känsla av hanterbarhet kommer han eller hon inte att känna sig som ett offer för händelser eller tycka att livet behandlar en orättvist. 3. *Meningsfullhet*: kan ses som begreppet KASAM: s motivations komponent det vill säga, det handlar om att kunna känna engagemang för saker som är betydelsefulla för ens liv, att det finns saker i livet som betyder något. Vidare innebär meningsfullhet att kunna uppleva delaktighet och att bidra i de processer som skapar ens levnad och dagliga erfarenheter. Upplevelsen av att skapa mening i det som inträffar i ens liv och att se det som utmaningar istället för problem eller bördor kan öka ens känsla av meningsfullhet (Antonovsky, 1991).

Antonovsky tror inte att hälsan främjas bara genom att vi försöker undvika påfrestningar. Genom en metafor beskriver han hur vi alla ska ta oss över "livsfloden". Trots broar och skyddsräcken hamnar många ändå i vattnet. Det enda som då kan hjälpa är om man har "lärt sig simma". Möjlighet att påverka och känna oss behövda, hantera olika krav och förstå sammanhang menar Antonovsky är viktiga faktorer för att vi skall kunna känna livskvalitet och hälsa (Antonovsky, 1991). KASAM innebär även att man har en tilltro till att saker och ting kommer att ordna sig (Hwang och Nilsson, 2003).

3.4 Empowerment

Begreppet empowerment kommer från idén om hjälp till självhjälp som introducerades på 1970-talet. Den beskrivs därför som en viktig del i självhjälpsmetoden då tanken går ut på att mobilisera människans egna resurser så att denne kan hjälpa sig själv. Det är ett begrepp som dyker upp inom många områden. Empowerment kan ses som ett förhållningssätt eller en metod bland annat inom socialt arbete, där man försöker stärka gruppen/individen att få makt över beslut och handlingar som rör deras eget liv (Forsberg, Starrin, 1997). *"Empowerment är en social process av att inse nödvändigheten av att befrämja och höja människors förmåga att tillfredställa sina egna behov, lösa sina egna problem, och att skaffa de nödvändiga resurserna för att kunna ha kontroll över sina egna liv. I allmänhet refererar empowerment till varje process som gör det möjligt för människor att "äga" sina egna liv"*(Forsberg och Starrin, 1997, s. 12).

Begreppet empowerment kan således användas när det handlar om att stärka människor, ge socialt stöd, få människor delaktiga, få makt och egen kontroll samt starkare jagbild och ökat självförtroende. Empowerment har funktionen att ge människor verktyg, att kunna stödja dem i den livssituation de befinner sig för tidpunkten. Att utforska en människas biografi kan hjälpa till att upptäcka resurser och därmed ge en möjlighet till förändring. Färdighet är en viktig komponent i begreppet empowerment, då att tillägna och använda olika färdigheter hos människor kan skapa makt och ansvar. Några av de grundläggande målen med empowerment är social rättvisa, social jämlikhet och ökad trygghet för människorna, via ömsesidigt stöd och kollektivt lärande. I empowerment är det även viktigt att ta tillvara på den kunskap som människor kan ge (Payne, 2002).

4. Metod

4.1 Val av metod

För att kunna besvara uppsatsens frågeställningar har vi valt att använda kvalitativa forskningsmetoder. Grunden för vår undersökning är delvis flyktingkonsulenternas subjektiva åsikter, upplevelser, erfarenheter och livsvärld. Denna verklighet är unik och kan därför endast förmedlas i informanternas egna redogörelser. Syfte med en kvalitativ metod är att upptäcka och identifiera egenskaper och beskaffenhet hos något det vill säga, de kvalitativa metoderna försöker att nå kunskap om individens personliga upplevelser utifrån hennes egna ord, uttryck och meningsbeskrivningar (Kvale, 1997). De kvalitativa metoderna beskriver ofta studerade situationer eller individer ur ett helhetsperspektiv där man strävar efter att se hur olika teman hänger samman. Vår ambition är att försöka ha ett helhetsperspektiv kring det vi studerar och vi strävar efter att kunna belysa olika aspekter som kan vara betydelsefulla för våra frågeställningar. Insamling av kvalitativ data kan göras enligt metoderna: intervju, observation samt dokumentanalys. För att få en så nyanserad bild som möjligt bör man använda sig av samtliga tre (Larsson, 2005). Den övergripande tanken med kvalitativa metoder är främst till för att exemplifiera. Med hjälp av exemplen kan man sedan dra mer eller mindre långtgående slutsatser, medan den kvantitativa metoden främst är till för att generalisera (Svenning, 2003). Vår ambition är således att exemplifiera, och inte att generalisera, vårt empiriska material.

4.2 Datainsamling

Vår främsta datainsamling har varit en fokusgruppintervju samt individuella intervjuer. Vi har till en viss mån även använt oss av dokumentanalys. Enligt Widberg är syftet med den kvalitativa intervjun att använda sig av det direkta och unika mötet mellan forskare och informant. Hon menar vidare att det som utmärker en kvalitativ intervju är att forskaren utgår från informantens berättelse och följer de delar av denna berättelse som är relevanta för frågeställningen (Widberg, 2002). Detta stämmer väl överens med våra tankar kring hur vi skulle kunna besvara våra frågeställningar. Den kvalitativa forskningsintervjun är enligt Kvale det bästa tillvägagångssättet för att få kunskap och inblick i ett ämne som är relativt nytt och där det inte finns så mycket forskning (Kvale, 1997). Eftersom vi inte har hittat studier kring flyktingkonsulenter och deras arbete med barn anser vi att vårt val av att använda intervju som datainsamling är bäst lämpad för studien.

Då vi inte ansåg oss själva ha stor kunskap om flyktingenhetens verksamhet bestämde vi oss för att börja med en fokusgruppintervju, eftersom vi tänkte att det kunde bidra med att öka vår förståelse för verksamheten. Fokusgruppmetoden används i kvalitativa studier när man vill studera ett fenomen, föreställningar och attityder. Fokusgruppmetoden är en form av gruppdiskussion där informanterna samtalar kring ett givet ämne. Grundtanken med fokusgrupper är att deltagarna i ett sampel ger en kollektiv bild på det givna samtalsämnet. I dialog kommer deltagarna bland annat fram till hur de tänker, förstår samband samt uppfattar verkligheten (Billinger i Larsson/Lilja/Mannheimer red. 2005). Positiva aspekter av att använda fokusgrupper som datainsamlings metod är bland annat att det är en effektiv metod som kan bidra till berikande samtal. Den kan även minska intervjuarens påverkan på informanterna, vilket kan bidra till att öka reliabiliteten i studien. Det kan även vara lättare för informanterna att bli intervjuade i en grupp där det är människor som delar ens erfarenheter och där man kan få stöd från de övriga deltagarna (Billinger i Larsson/Lilja/Mannheimer red. 2005). Vi använde oss av fokusgrupper då vi tyckte om tanken kring metoden det vill säga,

tanken om att få fram en livlig diskussion där olika åsikter, attityder och föreställningar kunde komma fram. Att använda sig av en gruppintervju ansåg vi kunde hjälpa oss med att få fram en stor del av vår datainsamling och på så sätt göra forskningsprocessen effektivare. En nackdel med att använda sig av fokusgrupper som metod kan vara att vissa deltagare inte kommer till tals. En annan nackdel kan vara att informanterna inte vill sticka ut från gruppen och därför är samstämmiga i gruppdiskussionen, detta kan speciellt gälla när gruppen är heterogen och deltagarna inte känner varandra.

Vi valde även att utföra individuella intervjuer där vi ville fördjupa oss i olika teman samt titta närmare på olika aspekter som hade dykt upp under fokusgruppsintervjun. Den individuella intervjun kan liknas vid gruppintervju då man vill utforska och identifiera egenskaper hos något. I den individuella intervjun sker detta inte i en interaktion med andra deltagare, utan det är den enskilda informantens livsvärld och uppfattning om något fenomen som är det centrala (Patel och Davidsson, 2003). Vi tyckte att det kunde vara en bra strategi att kombinera både fokusgruppen samt individuella intervjuer eftersom vi såg fördelar med detta tillvägagångssätt. Genom att börja med fokusgruppen kunde vi få en förståelse för flyktingkonsulenternas verksamhet, arbetssätt samt deras syn på begreppet barnperspektiv, vilket bidrog till att vi kände oss närmare vårt ämne. Att informanterna hade bekantat sig med oss kunde hjälpa till att göra de individuella intervjuerna lättare att genomföra och vi fick ytterligare en chans att belysa informanternas egna upplevelser och erfarenheter.

På vår första frågeställning, hur begreppet barnperspektiv tolkas i dagens Sverige använde vi oss av dokumentanalys. Vi gick igenom olika källor som officiella rapporter, publicerade skrifter samt information från Internet för att kunna belysa begreppet (Larsson, 2005). Vidare var vi på ett studiebesök hos Rädda Barnens regionkontor i Göteborg. Där vi fick chansen att träffa en representant för Rädda Barnen och samtala mer ingående kring vad ett barnperspektiv kan innebära. För att ytterligare öka vår allmänbildning kring flyktingar och deras situation deltog vi på en kursdag som handlade om flyktinglagstiftningen och stöd till flyktingar.

4.3 Våra roller under intervjuerna

Våra roller under intervjuerna var att en av oss intervjuade medan den andra dokumenterade samt fungerade som stöd för intervjuaren. Den av oss som dokumenterade hade även möjlighet att ställa följdfrågor till informanterna vid behov. Detta tillvägagångssätt upplevde vi som positivt då vi upplevde att intervjusituationerna kändes trygga och samtalen flöt på. Enligt Sam Larsson är några viktiga aspekter, för att kunna erhålla kvalitet i en intervjusituation, bland annat undersökarens inlevelseförmåga, att kunna lyssna uppmärksammat samt att samtala med informanterna (Larsson, 2005). Genom vårt tillvägagångssätt anser vi att vi till stor utsträckning kunde få igenom bra intervjuer då vi kunde erbjuda våra informanter detta. Den av oss som intervjuade kunde ägna all sin uppmärksamhet åt informanterna, visa ett genuint intresse samt förståelse för informanterna. Under intervjusituationen strävade vi även efter att följa upp oklarheter kring svaren som vi erhöll. Vi ställde även följdfrågor på otillräckligt belysta frågor.

4.4 Urval och avgränsning

Vi har valt att utföra våra samtalsintervjuer på två olika flyktingenheter som finns i två olika stadsdelar. Orsaken till detta är att vi ville ha en större urvalsgrupp. Urvalsgruppen bestod av

sammanlagt fyra flyktingkonsulenter som arbetar specifikt med barn, samt en informant som arbetar med råd och stöd, det vill säga en kontaktperson för dessa flyktingkonsulenter. För att studien skall rymmas inom ramen för en C-uppsats har vi gjort en rad avgränsningar. Till dessa hör att vi i studien enbart fokuserar på flyktingkonsulenternas arbete med flyktingbarn. Vi kommer därför inte att utforska hur flyktingbarnen uppfattar flyktingkonsulenternas arbete eller hjälpen som de får, vilka känslor eller upplevelser de har i mötet med flyktingkonsulenter. Varför vi har valt att endast utgå från flyktingkonsulenternas perspektiv är delvis för att det inte har gjorts någon forskning om hur flyktingkonsulenter arbetar med flyktingbarn. Om vi skulle ha utgått från barnen skulle det kunnat medföra en hel del etiska överväganden, som till exempel skall man utsätta redan utsatta barn för forskning, hinder som kan uppstå i att samtala med barn och att tolka barns utsagor. Nackdelen med denna avgränsning kan dock vara att vi kommer att gå miste om värdefull information genom att vi inte kommer att ta del av flyktingbarnens syn och upplevelser på hur de uppfattar flyktingkonsulenternas arbete. Till vår avgränsning hör även att vi inte intervjuat övriga flyktingkonsulenter, det vill säga de som inte har som arbetsuppgift att enbart fokusera på barnen utan snarare hela familjen. Till begreppet barnperspektiv har vi utgått från västerländsk litteratur det vill säga vi har gjort avgränsningen att inte undersöka närmare hur man uppfattar begreppet barnperspektiv världen över utan endast hur det kan tolkas i Sverige.

4.5 Presentation av intervjupersonerna

Informanterna har olika bakgrund, åldrar, etnicitet samt kön. Åldersspannen låg mellan 25 och 50 år. Hälften av informanterna berättade om att de hade utländsk bakgrund, det vill säga att de själva var födda i ett annat land eller hade föräldrar som var det. Detta ansåg vi vara positivt då de kunde bidra till att berika informationen. Alla flyktingkonsulenter förutom en var relativt nya inom området. Svenning skriver att grupper som kan vara intressanta att intervjua är bland annat nykomlingar i en organisation, då dessa kan förmedla intressanta synpunkter (Svenning, 1996). Kvale skriver att den ideala intervjupersonen inte existerar och att olika personer är lämpliga för olika typer av intervjuer (Kvale, 1997). Detta tycker vi stämmer, då våra informanter kunde bidra med olika information på olika frågor.

För att skydda konfidentialiteten har informanterna getts fingerade namn. Vi har valt att kalla flyktingkonsulenterna som arbetar på den ena enheten för **Sara, Yasmin** och **Adam**, kontaktpersonen kallar vi **Barbro** och flyktingkonsulenter som arbetar på den andra enheten benämns **Nora**.

4.6 Genomförande

Den första kontakten togs med enhetschefen på den ena flyktingenheten. Tanken från början var att intervjua flyktingkonsulenter, men det som vi inte visste var att det på enheten fanns flyktingkonsulenter som arbetade specifikt med flyktingbarn. Enhetschefen ansåg, efter att ha hört att vi skulle skriva om barnperspektivet, att det var dessa flyktingkonsulenter som vi skulle intervjua. Vi bestämde oss för detta och enhetschefen gav sitt godkännande om att få intervjua dem på arbetstid. Eftersom det var ett fåtal intervjupersoner, fyra stycken, hänvisade denna enhetschef oss till en annan flyktingenhet där de också hade en flyktingkonsulent som arbetade specifikt med flyktingbarn. Vi tog kontakt även med enhetschefen för denna enhet och berättade om studien. Efter att ha fått godkännande om att få intervjua dessa flyktingkonsulenter fick vi ta kontakt med flyktingkonsulenternas närmaste samordnare för närmare tidsplanering.

Vi genomförde en fokusgruppsintervju som tog cirka 2 timmar samt tre individuella intervjuer som varade mellan 30 och 75 minuter vardera. Tanken från början var att det skulle delta fyra flyktingkonsulenter i fokusgruppen. När vi skulle utföra gruppintervjun hade flyktingkonsulenterna redan satt ihop en egen grupp som bestod av tre flyktingkonsulenter och en tjänsteman som arbetade som resurs för dem. Här kan man säga att det blev bortfall på en flyktingkonsulent men tillskott på en annan tjänsteman. Under fokusgruppsintervjun bjöd vi på fika för att försöka skapa en avslappnad miljö. Vi använde oss utav en halvstrukturerad fokusgruppsintervju som innebar att vi hade olika intervjufrågor, (se bilaga 2), vilka vi ställde till deltagarna som kunde diskutera fritt och komma med olika infallsvinklar. Till de individuella intervjuerna användes en strukturerad intervjuguide, vilken innefattade specifika frågor som vi ville ha svar på (se bilaga 3). De individuella intervjuerna, som var en fördjupning av olika teman som vi fick genom fokusgruppsintervjun, gjordes med tre av de fyra flyktingkonsulenterna. Även här blev det bortfall på en flyktingkonsulent. Då flyktingkonsulenten på den ena flyktingenheten inte hade deltagit i fokusgruppsintervjun fick vi ställa samma frågor till henne som vi hade ställt till fokusgruppsdeltagarna samt frågorna till den individuella intervjun. Nackdelen var att vi inte fick till en diskussion, då hon var ensam om att få reflektera över frågorna som vi hade i fokusgruppsintervjun.

Enligt Kvale är bandinspelning idag det vanligaste sättet att registrera intervjuer (Kvale, 1997). För att vara på den säkra sidan, då det alltid finns risk att något händer med bandspelaren, registrerade vi alla intervjuer både genom inspelning på bandspelare och genom förande av anteckningar. Då vi var två intervjuare vid varje intervju, och som vi tidigare nämnt hade vi delat upp oss, kunde den ena koncentrera sig på ämnet och dynamiken i intervjun medan den andra fokuserade på antecknandet.

4.7 Etiska överväganden

Kvale skriver att *"Ett centralt mål för samhällsvetenskaperna är att frambringa kunskap som kan förbättra människans situation och ge henne ökat värde"* (Kvale, 1997, s. 104). Ett av syften med denna undersökning är att få fram kunskap om hur barnperspektivet används i en myndighet.

Informerat samtycke, som är ett av Kvales nämnda etiska riktlinjer, var det första steget i denna process. Först enhetschefernas samtycke om att de anställda skall få delta i undersökningen sedan varje enskild deltagares. Vi använde även en skriftlig samtyckesblankett (se bilaga 1) för att säkerställa samtycket. I samtyckesblanketten informerades bland annat om att medverkandet är frivilligt, att informanten garanteras konfidentialitet samt att intervjupersonen kan avbryta sitt deltagande när hon eller han vill. Dessutom informerades informanterna om nyttjandekravet och var studien skulle publiceras.

Konfidentialitet, den andra av Kvales etiska riktlinjer säkrades genom att det i detta sammanhang inte redovisas namn på vare sig staden som flyktingkonsulenterna arbetar i eller flyktingkonsulenternas namn. Allt material, bandade intervjuer, transkriberade intervjuer och anteckningar bevarades så att andra inte kunde ta del av dem.

Konsekvenserna, som är den tredje etiska riktlinjen, bör innebära att fördelarna för en undersökningsperson och den frambringade kunskapen skall vara större än skaderisken för undersökningspersonen (Kvale, 1997). Då syftet med denna undersökning är att frambringa kunskap om hur barnperspektivet används kan det innebära fördelar för barn som möter flyktingkonsulenterna. Om det visar sig att de inte använder barnperspektivet tillräckligt

mycket eller på rätt sätt kan kunskapen om begreppet barnperspektiv göra att de lär sig mer och använder det på ett bättre sätt i framtida arbete med barn.

4.8 Bearbetning, resultatredovisning och analys

Då det vanliga är att man skriver ut den bandade intervjun till en skriftlig text (Kvale, 1997) gjorde vi det. Kvale skriver också att varje utskrift från ett sammanhang till ett annat medför en rad bedömningar och avgöranden (Kvale, 1997). Vi delade upp intervjuerna och för att uppnå högre reliabilitet skrev vi ut dem ordagrant. Vi kunde ha ökat reliabiliteten ännu mer genom att vi båda hade skrivit ut alla intervjuerna men på grund av den begränsade tiden gjorde vi det inte. Kvale liknar utskrifter av intervjuer vid topografiska kartor och menar att kartor framhäver vissa aspekter av landskapet och utelämnar andra. Urvalet beror på syftet (Kvale, 1997). Detta är även fallet med våra intervjuer och det som vi valde att redovisa i resultatredovisningen. Då syftet är att undersöka flyktingkonsulenternas arbete med flyktingbarn utifrån ett barnperspektiv redovisas de citat som närmast kan besvara våra frågeställningar. För det mesta har vi valt att inte göra om intervjuer från talspråk till skriftspråk då vi vill redovisa dynamiken i utsagorna.

Under studiens gång upptäckte vi att vi gjorde löpande analyser. Efter varje intervju förde vi en diskussion med varandra om vad vi ansåg kom fram och hur vi kunde tolka det. Detta skrev vi sedan ner för att ha vid skrivandet av uppsatsen. Enligt Patel och Davidsson kan löpande analyser hjälpa till med idéer om hur man skall gå vidare samt är det bra att påbörja analysen medan intervjun är i färskt minne (Patel och Davidsson, 2003). Den analysmetod som vi använde kan liknas vid det som Kvale kallar meningskategorisering och innebär att intervjun kodalas i kategorier (Kvale, 1997). Kategorierna i resultatredovisningen och analysen utgår från våra frågeställningar. Tanken från början var att tydligt skilja mellan resultat och analys men efter skrivandets gång anser vi att detta inte är helt möjligt då vi kan se att resultatredovisningen och analysen inte är helt åtskilda. Själva valet av resultatredovisning i form av kategorisering kan enligt oss ses som en analys i sig. Själva analysdelen kan anses utgå från det som Kvale benämner ”*en användning av ad hoc av olika angreppssätt och tekniker för skapande av mening*” (Kvale, 1997, s. 184).

4.9 Generaliserbarhet, validitet och reliabilitet

Som nämnts tidigare är inte vårt syfte att generalisera våra resultat utan snarare att exemplifiera. Våra informanter har inte valts ut slumpmässigt, utan efter kriteriet att de arbetar som flyktingkonsulenter med flyktingbarn. Enligt Kvale kan inte resultat från ett självvalt urval statistiskt generaliseras till populationen i sin helhet (Kvale, 1997). För att studien skall vara valid har intervjuguiderna utformats efter frågeställningarna, det vill säga genom intervjuerna har vi försökt undersöka det som vi hade avsett att undersöka. I resultatredovisningen presenteras resultaten utefter frågeställningarna så att även läsaren själv skall kunna avgöra validiteten. Reliabiliteten har försökts uppnå genom en noggrann beskrivning av tillvägagångssättet så att den kan upprepas av någon annan och leda till samma resultat. Reliabiliteten har även försökts uppnå genom att i intervjuguiden inte ha ledande frågor så att intervjupersonerna inte skulle bli påverkade utav oss. Vi kunde även ha ökat reliabiliteten i studien genom att vara tydligare med att definiera våra begrepp för informanterna. Här tänker vi främst på begreppet barnperspektiv. Svenning skriver att en enkel metod för att höja undersökningens reliabilitet är att ha klara definitioner på de begrepp man använder så att intervjupersonerna inte skall behöva ha egna begrepp (Svenning, 1996).

5. Resultat och Analys

I detta kapitel har vi valt att utgå från våra tre frågeställningar. Vi har valt att presentera resultatet och analysen i samma kapitel för att göra det mer överblickbart för läsaren. Första frågeställningen *Hur tolkas begreppet barnperspektiv i dagens Sverige?* presenteras för sig. Då själva frågeställningen innehar en redovisnings och en tolknings aspekt har vi valt att inte ha en särskild analys på denna frågeställning. Den andra och tredje frågeställningen, *På vilka sätt arbetar flyktingkonsulenter med flyktingbarn?* samt *Hur tillämpas barnperspektivet i flyktingkonsulentens arbete med flyktingbarn?* vävs samman i ett avsnitt där resultat och analys redovisas. Detta tillvägagångssätt har vi valt då dessa frågor går in i varandra och enligt oss inte bör redovisas som separata delar.

5.1 Hur tolkas begreppet barnperspektiv i dagens Sverige?

5.1.1 Barnperspektiv

Bodil Rasmusson skriver med hänvisning till barnforskaren Alfred Oftedal Telhaug att barnperspektivet kan ses som en ny station på resan mot barnets frigörelse som har ägt rum genom de senaste århundradena. Enligt Telhaug kan man översiktligt utskilja tre faser i denna utveckling. Förr såg man på barnet som en vuxen i miniatyr och barndomen ansågs inte ha värde i sig utan betraktades som en förberedelse för vuxenlivet. En av de första protesterna mot detta kom på 1700-talet från upplysningsfilosofen Rousseau i hans roman "Emile". Trots detta anser Telhaug att föreställningen om barnet som en vuxen i miniatyr ändå levde kvar in i vår egen tid. Den andra fasen, enligt Telhaug, kännetecknas av framväxten av den moderna barn- och ungdomspsykologiska forskningen som syftade till att kartlägga barns utveckling utifrån en tanke om att en effektiv fostran kan kontrollera och forma barnet. Fas nummer tre är utgångspunkten för dagens forskning och kännetecknas av barnets frigörelse och individualisering (Telhaug i Rasmusson, 1994). Bodil Rasmusson skiljer på barn och ungdomsperspektiv och menar att teorier om barns och ungdomars utveckling och uppväxtvillkor skiljer sig åt i flera avseenden. Hon drar en gräns vid ca 13-14 ålder mellan barn och ungdomsperspektiv (Rasmusson, 1994).

Enligt socialstyrelsen definieras begreppet barnperspektiv på följande sätt:

"Begreppet perspektiv betyder synvinkel. Det kan alltså betyda att se något ur barnets synvinkel, att se med barns ögon" men "man får ej heller glömma att ålder, kön, social klass och en rad andra förhållanden inverkar på barns upplevelser av livet och världen omkring sig. Därför finns det inte ett barnperspektiv utan flera. Det handlar om att försöka se ur barns synvinkel, att försöka ta reda på hur barn uppfattar och upplever sig själva och sin relation till andra, sin omgivning och olika förhållanden och missförhållanden i vardagslivet (Andersson i SoS-rapporten 1996:19 s. 13).

Barnperspektiv är ett uttryck som har använts ofta under senare år. Andra begrepp som används är barns bästa, barn i centrum och barn i fokus. Ibland används begreppen synonymt, ibland har de olika innebörd. Det är av vikt att använda ett barnperspektiv och det främsta skälet är att barn själva oftast inte kan göra sig hörda, då de är den svagare parten kan samhället sägas ha en moralisk skyldighet att bevaka deras intressen. Även i forskningen har man börjat uppmärksamma vikten av att se barn som sakkunniga informanter om sin egen situation. Istället för att se barn som undersökningsobjekt börjar man se barn som medforskare och fånga upp barnets egen förståelse av sig själv (SoS-rapporten, 1996:19).

Arnér och Tellgren skriver att när man använder begreppet barnperspektiv måste det innefatta både att den vuxna ser barnet och att den vuxna har barnet i åtanke. Detta innebär att den vuxna försöker se situationen även utifrån barnets synvinkel och eftersträva att handla på det sätt att det är för barnets bästa. Dock tar SoS rapporten upp *”Att ha ett barnperspektiv som överordnad princip i meningen ”ur barns synvinkel” är inte möjligt i socialt arbete, åtminstone kan det inte vara utslagsgivande vid val av åtgärd. Även om barnet 0-12 år uttrycker en vilja är det inte säkert att den sammanfaller med det som faktiskt är barnets bästa, vad som är barnets bästa måste bedömas utifrån en vuxen persons perspektiv, kunskaper och erfarenheter”* (SoS-rapport, 1996:19 s. 13).

Arnér och Tellgren skriver vidare att det inte skall uppfattas att barnperspektivet och vuxenperspektivet är motsatser eftersom barn inte kan ses som frikopplade från vuxna som till exempel sina föräldrar eller andra närstående. De menar att man i och med användande av ett barnperspektiv inte skall glömma bort föräldrarna utan göra barnen mer synliga. De skiljer däremot mellan barnperspektiv och barns perspektiv. Med barnperspektiv menar de hur vuxna ser på barns situation medan barns perspektiv enligt dem handlar om hur barnen ser ur sin synvinkel och hur barnen ser med sina ögon. Målet enligt Arnér och Tellgren är att betrakta världen ur det enskilda barnets perspektiv men de menar att trots att många vuxna anser sig använda barns perspektiv handlar det oftast om vuxenperspektiv på barn. Användande av barnperspektivet kan handla om att vuxna ser till barnets bästa och att vuxna sätter barn i centrum. Detta, enligt dem, motsvarar användandet av vuxenperspektiv på barn vilket de också benämner *”det generella barnperspektivet”*. För att komma närmare barns perspektiv anser de att man skall samtala med barn och se de som viktiga informanter och samtalspartners (Arnér och Tellgren, 2006).

Det kan vara svårt att hålla fast vid ett barnperspektiv eftersom det är lätt att tappa bort vem som är den svagare parten samt att hålla fokus på barnen. Det är naturligt att vuxna är vana att utgå från ett vuxenperspektiv, ett barnperspektiv måste man däremot välja, och även om man medvetet har valt, kan det vara svårt att hålla fast vid det. Ett av skälen till att barn kommer i skymundan kan handla om att vissa ärenden där barn far illa kan väcka mycket starka känslor av ångest, ilska och avsky. Personal som möter barn kan därför utveckla vissa strategier som gör det lättare att hantera situationen som till exempel att man bagatelliserar problemet, överidentifierar sig med föräldrarna eller att man distanserar sig från barnet/föräldrarna. De som har störst risk att utveckla några av dessa strategier är oerfaren personal, personal som är pressad i sin arbetssituation samt personal som får för lite stöd från kolleger och chefer (SoS-rapport, 1996:19).

När man talar om begreppet barnperspektiv bör man ha i åtanke att det inte är ett statistiskt begrepp. SoS-rapporten refererar till psykologen Gertrud Schyl – Bjurman som uttryckte dessa ord angående barnperspektivets flyktighet. *”Jag tror inte att det är något man införlivar en gång för alla. Det är tvärtom något man måste underhålla, någonting man måste erövra på nytt, någonting man måste utveckla”* (SoS-rapport, 1996:19 s. 14). Slutrapporten tar upp betydelsefulla förutsättningar för att ett barnperspektiv skall kunna utvecklas och upprätthållas. Det första handlar om kompetens, det vill säga att personalen har kunskap om barn, barns behov samt utveckling. Det krävs även en kontinuerlig kompetensutveckling som kan göra att personalen ges möjlighet att hålla sig uppdaterad med forskning och utveckling inom barnområdet. Även organisationens utformning har betydelse då olika sätt att organisera arbetet skapar olika förutsättningar för kompetensutveckling. Det är likaså betydelsefullt att personalen kan få både personligt samt professionellt stöd av ledningen i form av till exempel handledning eftersom arbetet med barn kan vara både komplicerat och psykiskt påfrestande.

Även ledningspersonal bör eftersträva att ha goda kunskaper om barn samt att personalen har behov av kompetensutveckling, då de ansvarar för att arbetet skall vara kvalitetsutvecklande. SoS-rapporten tar även upp personalsammansättningen och att det skulle vara önskvärt med fler manliga socialarbetare samt fler socialarbetare med invandrar bakgrund då de skulle kunna tillföra arbetet en kulturkompetens som idag kan saknas. Även att blanda grupper med olika utbildningsbakgrund som till exempel förskolelärare, socionomer, psykologer, jurister, socialpedagoger kan bredda perspektiven och ge ärendena en mer allsidig belysning. Personalgruppen kan även öka sitt barnperspektiv genom att ha ett nära samarbete med andra huvudmän (SoS-rapport, 1996:19).

5.1.2 Barnkonventionen och barnperspektivet

FN:s konvention om barnets rättigheter, så kallade barnkonventionen, har fått stor betydelse för att stärka barns ställning. FN:s generalförsamling antog barnkonventionen 1989 och Sverige, som ett av de första länderna, skrev under och förband sig att folkrättsligt förverkliga den 1990. Barnkonventionen innehåller 54 artiklar och uttrycker vilka rättigheter som borde gälla för alla världens barn. Artikel 2, 3, 6 och 12 kallas för de fyra huvudprinciperna. Barnets bästa är nyckelord i barnkonventionen.

” • **Artikel 2** slår fast att alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras. Barnkonventionen gäller för alla barn som befinner sig i ett land som har ratificerat den.

• **Artikel 3** anger att det är barnets bästa som ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet. Begreppet ”barnets bästa” är konventionens grundpelare och har analyserats mer än något annat begrepp i barnkonventionen. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall.

• **Artikel 6** säger att varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas. Artikel 6 handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen.

• **Artikel 12** handlar om barnets rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.” (www.bo.se)

En författare som kopplar samman barnperspektivet med barnkonventionen, är Birgitta Qvarsell, som skriver att barnkonventionen skall genomsyra olika organisationer, i såväl staten som kommunerna, som handhar barnfrågor. Hon anser att barnets demokratiska rättigheter är en orsak till att det är viktigt att lägga tonvikten på barnets perspektiv. Man skall ha ett barnperspektiv vilket enligt henne kan ses som ett sätt att värna om en minoritetsgrupps intressen. Med ett barnperspektiv kan man även se företeelser i världen utifrån ett annat perspektiv vilket kan medföra fylligare och djupare kunskaper (Balldin och Qvarsell red, 2004).

Elizabeth Englundh skriver att barnkonventionen är juridiskt bindande för de stater som har åtagit sig att följa den. I Sverige är barnkonventionen inte en lag i sig. Dock har Sverige införlivat den i svensk lag och enligt FN:s barnkommitté⁴ anses rättigheterna återspeglas i svensk lag (Balldin och Qvarsell red, 2004). Trots att barnkonventionen betonar att samhälleliga beslut ska vara till barnets bästa visar det sig, när man jämför konventionens text

⁴ FN:s barnkommitté har till uppgift att granska hur Sverige efterlever bestämmelserna i barnkonventionen (www.manskligarattigheter.gov.se)

med verkligheten, att i Sverige kompromissar man bort barnets bästa i en rad avseenden (SOU 1997:116).

Enligt Barnkonventionens tredje artikel står det att vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet (SoS 1996:19). I en myndighet är det ledningens ansvar att se till att barnkonventionen får genomslag i alla delar av verksamheten. Enligt Barnombudsmannen kan ett sätt att införliva barnkonventionen i myndigheter vara att systematiskt använda ett barnperspektiv i beslut och tillsynsarbete. Ett exempel är att göra barnkonsekvensanalyser vilket innebär att man på förhand tittar på vilka konsekvenser för barnet ett beslut kan ha. Även att göra barnen så delaktiga det går är ett sätt att använda sig av barnperspektivet. Dock skall inflytandet vara reellt (www.bo.se). Arnér och Tellgren problematiserar begreppen delaktighet och inflytande och väljer att främst använda begreppet inflytande då det motsvarar deras tanke att barnen bör ha inflytande över situationen. De bör inte endast vara delaktiga eftersom det kan tolkas som att de får vara med om något som redan är bestämt. Ytterligare en viktig sak att ha i åtanke är att även lagregler, råd och anvisningar som rör barn är i samhället utformade efter vuxnas perspektiv (Arnér och Tellgren, 2006).

5.1.3 Barnets bästa

Begreppet barnets bästa återfinns på flera ställen i barnkonventionen och huvudprincipen är att barnets intresse skall väga tungt. Barnets bästa kan beskriva barnperspektivet, men man kan ställa sig frågan vad som är ett barns bästa. Begreppet ”barns bästa” är inte helt enkelt att definiera. Vad som är ett barns bästa kan man ha mycket olika uppfattningar om. Det varierar över tid, mellan olika yrkesgrupper, forskare, kulturer och till och med mellan olika landsändar (SoS, 1996:19). SoS rapporten 1996:19 refererar till Gunvor Andersson som skriver ”att de egna kulturella och personliga förutsättningarna är utslagsgivande för vilket barnperspektiv man finner” (SoS, 1996:19 s.13). Det är även betydelsefullt att kunna se olikheter mellan barn när man börjar diskutera vad som är bäst för ett barn (SOU, 1997:116). För att bedöma vad som är bäst för ett enskilt barn, bör man sätta sig in i barnets egen livshistoria. Med vilket bagage av tidigare livserfarenheter möter han eller hon de nya händelserna? Vilka resurser har barnet i sin omgivning? samt med vilket bagage av livserfarenhet barnets föräldrar möter de nya händelserna? (SOU, 1997:116).

En av de viktigaste faktorerna för barn och ungdomars utveckling är barnets beroende av föräldern. Barn är beroende av att föräldern är närvarande både fysiskt och psykiskt. Samhällets ansvar omfattar således också föräldrarnas ansvar att fungera optimalt gentemot barnet, då det ligger i barnens intresse att föräldrarna får bästa möjliga stöd. När man använder ett barnperspektiv är inte avsikten att föräldrarna skall glömmas bort utan även att barnen skall bli synliga. Det är av betydelse att ge barnet stabil och god vuxenkontakt och kontinuitet i omsorgen. Barn och unga behöver ha med engagerade vuxna att göra för att kunna utvecklas. Barnets relationer till de vuxna bör vara pålitliga och kontinuerliga. Denna insikt om barns behov måste vara ledstjärna i samhällets alla prioriteringar (SOU, 1997:116).

Bodil Rasmusson refererar till Lars H. Gustafsson som reflekterar över begreppet ”barnets bästa” och ställer frågan ”barnets bästa i förhållande till vad?”- i förhållande till den vuxne, i förhållande till andra utsatta grupper och till tillgängliga resurser. Enligt Gustafsson handlar det om olika intressen som måste vägas mot varandra på ett rimligt sätt. Han skriver att barn aldrig får missgynnas i förhållande till vuxna men ibland måste andra svaga gruppers såsom

gamlas, handikappades och långtidssjukas behov prioriteras. Att identifiera barns perspektiv och hantera principen om barnets bästa innebär ofta, enligt Rasmusson tolkning av Gustafsson, att se och ta ställning i olika intressekonflikter (Gustafsson i Rasmusson, 1994).

5.1.4 Rädda Barnens representant

En informant från Rädda Barnen berättar att barnkonventionen genomsyras av barnperspektivet det vill säga *"I barnkonventionen ligger barnperspektivet rakt igenom"*. Vidare uppges att Artikel 2, 3, 6 och 12 i barnkonventionen är de fyra artiklarna som man har plockat fram som grundprinciper i barnkonventionen. Alla artiklar är dock lika viktiga men man skall alltid tänka in dessa fyra artiklar när man tittar på övriga artiklar i Barnkonventionen för att kunna få ett rätt barnperspektiv. Att utgå från barnkonventionen och barnperspektivet handlar om att man skall förändra sig själv och sitt synsätt för att man skall kunna se utifrån ett barns bästa. Informanten anser att man skall lyssna in barn, ställa rätt frågor och handla utifrån en verklig kunskap om hur barn har det. Man bör se utvecklingen, det vill säga man skall inte handla utifrån ens egna erfarenheter från sin barndom utan kunna se barn i dagens samhälle. Betoningen skall ligga på att man skall lyssna in barn. Det handlar inte självklart om att barnet skall bestämma, utan att man tar med deras åsikter och att man inte glömmer att ge feedback till barnet. Att lyssna handlar även om att man skall öka sin kunskap. Ibland kan även barnen bestämma beroende på frågan och barnets ålder och mognad.

5.1.5 Barnperspektivet enligt flyktingkonsulenterna

Flyktingkonsulenterna beskriver begreppet barnperspektiv med begreppen barns bästa, barns behov i centrum samt barns välbefinnande. Informanterna betonar familjens roll i barnets liv, det vill säga för att man skall kunna ha ett genuint barnperspektiv måste man se barnet i familjen. Då dessa flyktingkonsulenter arbetar specifikt med barn, upplever de att deras tjänster motsvarar flyktingenheternas barnperspektiv.

Nora: *"Barnets bästa, det är inte något annat. Barnperspektivet för mig är barns bästa genom familjen. Jag vill aldrig någonsin skilja ett barn från sin familj."*

Adam: *"Jag tänker på ett verktyg som används på familjeenheten, utredningsenheten, BBIC, barns behov i centrum och barnets välbefinnande. Vi går utifrån det där att barnets behov står i centrum. Det finns familjeperspektivet men vi fokuserar på barnen."*

Yasmin: *"Jag kan uppleva att på den här enheten är vi barnperspektivet. BUG, vi är barnperspektivet för att se barnen och deras behov till skillnad från andra enheter som kanske har hela familjen och så skall man ta in barnen också. Fast vi skall verka för dem enbart nästan."*

En informant tar även upp svårigheter kring barnperspektivet och att det ibland kan upplevas som tomma ord. I praktiken kan kravet på föräldrarna gå stick i stäv med barnets bästa. Mycket fokus läggs på att föräldrarna skall bli självförsörjande, vilket kan göra att barnens behov kan bli åsidosatta. Ett exempel är kravet på att föräldrarna snabbt skall börja på SFI och att de ibland får tid då barnet tvingas vara ensamt hemma. Detta trots att man i ansökan har skrivit att man inte kan gå denna tid.

Barbro: *Det är inte alltid enkelt att strida genom det, för det går som ett tåg det här med föräldrarnas SFI, det finns inget viktigare på jorden. Man måste ut och jobba, det är så jäkla bråttom. Och då får man strida jättehårt ibland för vissa barn, det funkar inte liksom, föräldrarna kommer inte kunna koncentrera sig, någon måste vara där man måste hitta en annan tid för föräldrarna. Så det kan låta enklare än var det är i praktiken ibland.*

5.1.6 Sammanfattning

Enligt vår uppfattning, av olika författares tolkning av barnperspektivet, innebär ett barnperspektiv både att den vuxne ser barnet och försöker se ur barnets synvinkel. Det finns även barns perspektiv vilket innebär hur barnet ser ur sin synvinkel, det vill säga med sina ögon. Alltså finns det både barnperspektiv och barns perspektiv. De flesta använder ett barnperspektiv som kan ses som de vuxnas barnperspektiv men det finns även åsikter om att man skall utgå från barns perspektiv. Dock kan svårigheten med detta synsätt vara att barns perspektiv inte alltid stämmer överens med barns bästa. De flesta författarna som vi har tittat på är ense om att föräldrarna eller andra närstående vuxna är av avgörande betydelse för barnets bästa, alltså handlar barnperspektivet inte om att glömma föräldrarna utan om att göra barnen mer synliga. Även våra informanter betonar familjens roll som en av de viktigaste delarna i barnets liv och välbefinnande, och kopplar ofta ihop sin definition av barnperspektivet till familjens roll i barnets liv. Barnperspektivet förstås oftast i relation till andra begrepp såsom barnkonventionen, barnets bästa och barnets välbefinnande. Enligt vår uppfattning handlar barnperspektiv om att de vuxna försöker inkludera barnet i olika åtgärder som rör barn men att detta ändå sker på de vuxnas villkor. Användandet av ett barnperspektiv är även beroende av bland annat ens egna barndomserfarenheter och kulturella bakgrund, det vill säga ens egna förförståelse. Beroende på att människor är olika finns det inte heller ett barnperspektiv utan flera. Det kan därför uppstå olikheter i synen på vad som är ett barns bästa. Barnperspektivet är inget man införlivar en gång för alla utan något som man måste utveckla, bland annat genom kompetensutveckling, handledning och samarbete med andra aktörer.

5.2 Flyktingkonsulenternas arbete med flyktingbarn

5.2.1 Arbetssätt

Barn och Ungdomshandläggarna, BUG-handläggarna, finns för att man måste hitta ett sätt att låta flyktingbarnens situation komma i fokus på ett tydligare sätt. Strukturen för nybesöken ser lika ut men besöken i sig kan skilja sig åt. När familjen får uppehållstillstånd får de en kallelse till den flyktingenheten som deras stadsdel hör till. Familjen har kontakt med flyktingenheten under de 2 år de får introduktionsersättning. Familjerna kan även ha kontakt med flyktingenheten om dem endast vill ha introduktion men inte behöver introduktionsersättning. På flyktingenheten får familjen träffa en vuxenhandläggare på ett första besök. I och med detta besök kommer en BUG-handläggare och presenterar sig för familjen och bokar in ett besök med dem där de kan prata om barnen. Efter detta besök bokar man in barn under 12 år tillsammans med föräldrarna och barn över 12 år erbjuds att komma enskilt. Informanterna berättar att det är viktigt att träffa vart och ett av barnen och höra deras historia, deras berättelse och upplevelser, för det är ju inte alltid samma som föräldrarnas. Barnen har sina egna berättelser, egna drömmar och egna tankar.

Under de följande samtalen utför man en social kartläggning där man belyser olika områden som barnets bakgrund, boende, familj och nätverk, skola, intressen samt hälsa. Utifrån

informationen från den sociala kartläggningen gör sedan flyktingkonsulenterna en introduktionsplan för varje enskilt barn där man försöker hitta åtgärder som skall göra det bättre för barnet. En informant nämner att hon för vissa barn har ordnat kontaktperson och läxhjälp. Även fritidsaktiviteter kan ses som en betydelsefull åtgärd i barnens liv och därför försöker flyktingkonsulenterna lägga vikt vid att hitta fritidsaktiviteter som de kan koppla dem till. Förutom social kartläggning använder sig flyktingkonsulenterna av andra metoder som livslinje och skattningsskala. Metoden livslinjen har som syfte att familjen och barnen får berätta sin livshistoria, det vill säga tiden från det att barnet föddes till och med idag. Skattningsskalan är en metod som innebär att flyktingkonsulenten ställer en fråga och barnet får ge svar på en skala från 1-7 (se bilaga 4). Detta görs med alla barn det går. Tanken är att göra skattningsskalan vid olika tillfällen och sedan jämföra dessa och diskutera.

En av de viktigaste aspekterna i arbetet, att se barnet, belyses i följande citat: **Yasmin:** ”Först och främst att man lägger fokus på barnet, att man uppmärksammar barnet är en viktig sak. Att de blir sedda tror jag är viktigt för alla barn. Det är inte alla som förstår, till exempel de små barnen, men för de lite större och tonåringar är det viktigt att bli sedda. Det är väldigt mycket genom social kartläggning, man ställer väldigt mycket specifika frågor till dem, hur de har upplevt sin tid, om vad som har hänt tidigare. Dock tycker jag att det är ganska svårt att få info från ungdomar, det är oftast rörigt och fåordiga svar, men jag tror att det kan vara viktigt att bara få frågan om hur man har haft det.”

Informanterna berättar att arbetet ser olika ut beroende på barnets ålder. När det gäller små barn jobbar man främst genom föräldrarna, tanken här är att hjälpa föräldrarna i deras föräldraroll. De beskriver sin verksamhet som service eftersom de inte har myndighetsutövning samt att det är frivilligt att komma till dem. De praktiska sakerna som flyktingkonsulenterna hjälper till med är hur barnen skall komma till barnomsorg, vilka rättigheter de har och vart man skall vända sig om man behöver sjukvård. En stor del av arbetet går ut på att hjälpa familjen att ta kontakter med olika myndigheter. Sammanfattningsvis kan man kalla det att man fungerar som samhällsguide eller som informanterna benämner: **Yasmin:** ”Man är lite spindel i nätet skulle jag vilja kalla det” och **Nora:** ”Man har ansvar för hela paketet från den dagen de får uppehållstillstånd till två år.” Informanterna nämner även en funktion som stöd, och när det handlar om mindre barn stöd till föräldrarna. Man skall finnas där för att stärka föräldrarna samt kunna se särskilda behov hos barnen. De strävar även efter att vara stärkande samt bekräftande, både för barnen och föräldrarna och att alltid försöka lyfta fram familjens och barnens starka sidor. Nedanstående citat belyser detta:

Barbro: ”Det som är gemensamt för alla tror jag är, att när man kommer till ett nytt land så är det så mycket som gungar under fötterna, man vet inte riktigt hur man skall bete sig, man känner sig osäker. Liksom de koderna man har använt förut stämmer inte riktigt. Men många gånger mår man bra av att få göra så som man alltid gjort. Göra så att man fungerar, att man fortsätter fungera som fungerande förälder. Att man behöver möta det här att man inte blir ifrågasatt i sitt sätt att uppfostra sina barn utan istället blir stärkt, så det är empowerment i det här, att man tror på sig själv. Och så som man alltid har gjort, och fortsätta liksom, och lite stå emot kraven som finns här i samhället om att man ska passa in i någon mall, och vara si eller så. För ju tryggare man känner sig desto lättare är det att göra kloka val. Att man tar det man gillar i det nya samhället och kastar bort det man inte gillar, att man själv tar makten över det här.”

Yasmin: *”Det skall inte bli påtvingat, man skall bekräfta och stärka. Och man har inte kontroll över allting, till exempel ett krig.”*

Yasmin beskriver föräldrarna som informationskälla om barnen: *”Det är sån information som man får genom föräldrarna det är inte så att man sitter i samtal med småbarn och undersöker hur de mår och så utan det är mycket det man kan få för information från föräldrarna.”*

Barbro beskriver föräldrarnas betydelse på följande sätt: *”Tanken är ju att man som förälder efter de här 2 åren skall känna samhället så pass bra att man kan hålla i alla kontakter och de här barnen har ju rätt som alla andra barn och vi skall finnas till hands så att föräldrar känner till hur vårt samhälle fungerar så att dem får det dem har rätt till. Så att barnen har samma rättigheter som alla andra trots att deras föräldrar kanske inte hittar här än.”*

”På nått sätt är det så att föräldrarna skall ha makten över sina barn, de skall ha makten att fostra, och det är inget vi bidrar till att minska på något sätt. Det är inte vi som skall ersätta föräldrarna på något sätt utan stärka föräldrarna.”

En annan uppgift för flyktingkonsulenterna är att motivera föräldrarna att ta kontakt med andra instanser vid behov. Till exempel vill inte alla föräldrar ta sina barn till BUP då det kan kännas främmande. **Barbro:** *”Någonstans måste man förstå att detta är någonting som hjälper mina barn annars är jag inte intresserad av att ta kontakt med en psykolog. Det är de diskussionerna som vi får ta, hur det kan hjälpa barnen.”*

Livslinjen anser informanterna hjälper barnen att få struktur på och förståelse för sin historia, till exempel varför de fick flytta och vem som tog beslutet. Även här är föräldrarna en viktig informationskälla då barnen kan ha glömt eller förträngt vissa händelser. **Barbro:** *”Och ibland om man vill ha familjens historia och barnen inte kommer ihåg allt blir föräldrarna en hjälp för barnen eftersom de kan sätta bitarna på plats.”*

När det handlar om tonåringar säger informanterna att det främst är bättre att komma enskilt. De kanske vill prata om känsliga saker utan föräldrarnas närvaro. **Yasmin** har märkt ett mönster, att det är skillnad mellan könen när det handlar om enskilda samtal.

Yasmin: *”Min erfarenhet är att tonåriga tjejer har kommit hit mer. Jag bokar in de ibland så att de skall kunna prata med en annan tjej. De kommer och beskriver sin situation och jag försöker ge dem stöd, prata om att det inte alltid kommer att vara så här, om att det kommer att bli bättre.”*

”Jag tror att det är en förtroendefråga, och att det är lättare att identifiera sig med en annan tjej på nått sätt. Jag tror det. Bara sitta och prata allmänt hur går det med det här. De kanske får ett utrymme att berätta hur de mår och vad de tycker om att göra, om de har pojkvänner som de inte får berätta om hemma lite så, stödja.”

”Pojkar är lite svårare att få information från det har jag känt lite. Att tonåriga pojkar skall sitta här och berätta för en tjej om hur de har det liksom, jag tror inte att det är helt enkelt, jag tror att det är ett förtroende som man måste få fram mer sakta, och det är inte så lätt, vi träffas inte så ofta, vi har ingen terapeutisk inriktning i det här. Det är praktiska saker som skall ordnas och sen är det att vara ett stöd om man hinner och om de vill.”

Nora har valt att arbeta mer ute i skolorna där hon vill ha ett nära samarbete med lärarna samt träffa barnen i en av deras vardagsmiljöer. Hon har därför börjat gå ut i skolor och presentera sig för personalen för att dessa skall veta vem de skall ta kontakt med om det uppstår

problem. **Nora** strävar efter att få jobba mer på detta sätt i framtiden: **Nora:** *”Jag vill gärna jobba med färre ärenden som skulle göra att jag fick mer tid och jag skulle gärna vilja vara på skolor, jag vet inte. Som sagt jag skall utveckla mitt jobb, jag vet inte hur jag skall jobba och hur mycket jag får. Jag vill gärna sitta i olika skolor, jag vill inte sitta här, jag vill jobba i verkligheten, jag vill vara med barn. Ibland kanske jag kan komma tillbaka och bara hälsa på mina kolleger.”*

På båda flyktingenheterna berättar flyktingkonsulenterna att de får regelbunden handledning dock är det endast en informant som berättar att hon har stora möjligheter till kompetensutveckling inom barn och familjeområdet.

5.2.2 Samarbete med andra instanser

De viktigaste samarbetspartners som flyktingkonsulenterna nämner är skolan, hälso- och sjukvård samt vuxenhandläggarna. Informanterna säger att de skall försöka ha ett så gott samarbete det går kring det som händer runt familjen. Följande citat från fokusgruppsintervjun visar på vikten av att ha ett samarbete med skolan, då flyktingkonsulenterna inte träffar barnen så ofta och skolan är en av barnens viktigaste vardagsmiljöer.

Barbro: *”Det är ju en konstruerad situation att träffas i ett rum så här. På nått sätt är det skolan och förskolan som ser så mycket mer. Man får jobba tillsammans med läraren, det är de som ser mycket, hur det fungerar med kompisar, i vardagen, det är de som ser om det fungerar eller inte.”*

Yasmin: *”En sak kan ju vara förtroendet. Det är inte helt lätt att få ett barns förtroende.*

Sara: *Att vi inte träffar dem så ofta heller så kan det vara lite svårt att de skall lita på en.”*

Flyktingkonsulenterna skickar information till skolan med den berördes samtycke. På den ena enheten skickar man personblad med barnets viktigaste uppgifter där det står om dess skolbakgrund och hälsa, på den andra enheten skickar man hela utredningen där det finns mer omfattande information om barnet. Tanken är att skolan skall ge feedback om barnets situation. Kontakten är viktig för att flyktingkonsulenterna skall kunna hjälpa och hitta rätt åtgärder för barnet, dvs. om det behövs extrainsatser kan de hänvisa till andra instanser som kan hjälpa familjen och barnet.

Yasmin: *”Det är viktigt att man har en kontakt med skolan och vet om barnen inte kan koncentrera sig eller om de inte sover bra på natten och om de är orolig för släktingar. Det finns många saker som kan störa en koncentration och som gör att man inte fungerar så bra. Även om barnen inte direkt har varit utsatta har föräldrarna vart utsatta, så är de ändå påverkade. Det är inte så att man går fri för att man inte personligen varit utsatt. Föräldrarna är så viktiga för barnen.”*

Flera informanter berättar om hur samarbetet med skolan inte fungerar som är tänkt. **Adam** som inte har arbetat på enheten länge säger att: *”Det är väldigt dålig rapportering enligt det jag har hört talas om”,* **Nora** berättar: *”Tidigare var det obligatoriskt för oss att skriva en utredning och skicka den till skolan. Sedan väntade vi på att få feedback från skolan. Om vi till exempel hade skickat tio barnutredningar till skolan fick vi feedback på två stycken utredningar. Varje termin bjöd vi in alla lärare att de skulle komma hit, då de kom hit frågade*

vi flyktingkonsulenter hur det går med mitt barn och de visste inte. Sedan frågade vi dem om de har fått våra utredningar, vilket de inte hade. Vi fick veta att vår utredning hamnat någonstans i rektorns byrå eller någon annanstans, vi vet inte. Detta gjorde oss oroliga.”

Nora har numera ändrat sitt arbetssätt och går ut i skolorna och lämnar utredningen direkt till lärarna. Dock säger hon att *”Fortfarande fungerar inte samarbetet men det är inte någonting som man kan ge upp, jag har blivit bättre och bättre. Jag måste kämpa på mer och mer.”*

Det sker även ett samarbete med de andra flyktingkonsulenterna som arbetar med de vuxna, så kallade vuxenhandläggarna. Vuxenhandläggarna ansvarar för de vuxna medan BUG handläggarna ansvarar för barnen och det behövs ett samarbete för att man skall kunna ha en helhetsbild kring familjen.

Adam: *”Det kan uppstå olika saker liksom att det är föräldrar som har problem, posttraumatisk stressyndrom, och då kan vi begära att vuxenhandläggaren så fort man märker någonting, slår en signal så att vi kan följa upp barnen och se hur barnen påverkas av den situationen.”*

5.2.3 Hinder för användande av barnperspektivet

Informanterna anser att arbetet inte alltid bedrivs utifrån ett barnperspektiv. Då barnperspektivet ger utrymme för tolkning framkommer en osäkerhet om man själv har ”rätt” barnperspektiv. Det framkommer även att tolkningen av begreppet barnperspektiv i vissa fall kan missbrukas av olika parter för att få sin vilja igenom.

Sara: *”Kanske det att det kan vara svårt att sätta sig in i ett barn, det kan vara svårt att se världen och uppleva situationen på samma sätt som ett barn gör. Det kan man ju aldrig riktigt veta om man har rätt uppfattning om hur de mår. Svårt...”*

Nora: *”Svenska barn, invandrar barn de sitter och lyssnar på radio, tv som nämner barnperspektiv och det är många barn som hotar sina föräldrar, vi skall göra si eller så. Om du inte köper den för mig, om jag inte får gå på disco, skall jag göra det och det, jag skall anmäla dig till polisen. På så sätt kan det bli fel. Begreppet barnperspektiv kan utnyttjas. Ibland kan också föräldrarna utnyttja begreppet barnperspektiv, det händer t.ex. Om jag skall ta upp en praktisk grej. Här på flyktingenheten kan vi aldrig någonsin fixa lägenhet, vi gör inte det. Föräldrarna pressar barnen att barnen skall gå till skolan och prata att de inte kan göra sina läxor, inte kan sova, att det inte går bra för dem på grund av att det inte har någonstans att bo och jag låter varken föräldrarna eller barnen att utnyttja detta. Jag sitter och pratar med dem och jag förklarar för dem, att ni ansvar för ert liv och ni har valt att bo i denna kommun måste ni hitta lägenhet, jag kan inte hitta en lägenhet för er. Om ni vill att era barns skall må bra får ni hitta någonstans att bo, ok. Kanske inte här men ni kan hitta i andra kommuner. Ibland kan begreppet barnperspektiv utnyttjas.”*

På den ena enheten finns det en flyktingkonsulent som arbetar specifikt med boendefrågor där tanken är att försöka hitta de bästa lösningarna kring familjens boendesituation tillsammans med BUG handläggaren. Dock är boendefrågan ett stort problem för flyktingkonsulenterna. De anser att det är ett hinder i deras arbete med att förbättra barnens situation. I den aktuella kommunen kan flyktingkonsulenterna inte hjälpa till att ordna boende för familjerna. Detta medför att flertalet familjer bor inneboende eller trångbott. Det bedrivs därför ett förebyggande arbete på enheten där flyktingkonsulenterna informerar familjer, i första hand

barnfamiljer, om boendesituationen i kommunen och att om dem väljer att bo där är boendet deras eget ansvar. Utifrån ett barnperspektiv försöker flyktingkonsulenterna hitta och få barnen engagerade i olika fritidsaktiviteter för att det skall bli mer roligt och meningsfullt i deras vardag. Trots sina försök att få barnen aktiverade upplever informanterna boendet som en viktig del för barnets välbefinnande och eftersom de inte kan styra över det blir det en stor begränsning för deras arbete. Informanterna uttryckte detta problem på följande sätt:

Yasmin: ”Jag tänker på det här med boendet som är en riktig plåga så. Man kan inte göra så mycket åt det och vilket barnperspektiv man kan ha där tycker jag är svårt och definiera. Man får ju göra så att man får jobba på det man kan jobba som vi sa det som finns runtomkring men det stora problemet kvarstår ändå att barnet på nått sätt far illa. Man tänker väldigt mycket på övergrepp i hemmet i någon form, kan blivit misshandlade slagna eller värre men det tål att tänkas på far inte barn illa när de bor på det här sättet? Sen kan man fortsätta vidare på ansvarsområden liksom. För de familjer som kommer hit får möjlighet att välja kommunplacering som det heter då kan de bo var som helst i hela Sverige vilket oftast gör att folk tackar nej till det och vill stanna här. Och det är deras eget ansvar då. Och visst är det så och när man sen bor så här för jävligt helt enkelt trångt och så då blir det ett omedelbart problem som är svårlöst, som jag kan uppleva som svårt att behålla ett barnperspektiv i den bemärkelsen att jag verkligen kan jobba för barnens bästa, för barnets bästa hade varit att ha ett annat boende. Det hade varit bättre. Och så sätt att komma omkring det är att jobba med det som finns runtomkring, men jag kan tycka att det kan kännas svårt för man kommer inte åt de egentliga problemen.”

Yasmin: ”Till exempel om man bor trångt eller inneboende, kan barnet önska om att få bo någon annanstans, och det kan föräldrarna också, men det kan vi inte bistå med och ur barnets perspektiv så är det skit. Det är tufft. T.ex. om de bor inneboende kan barnen få vara tysta och inte få leka. Det skapar stress. Man vill inte vara störande mot dem som man bor hos samtidigt som barnen måste få leka, vara lite stökiga och så, men det kan bli väldigt mycket schysss och så. Ni skall vara tysta och fina, så de blir lite fångar och vi kan inte göra mycket åt det. Då försöker vi ordna med det andra, att det skall funka i skolan att de skall ha någon fritidsaktivitet, men det är också lite jobbigt det är saker som kostar pengar och familjen har inte mycket pengar. Man får försöka pyssla lite åt det som går att göra.”

Som framgår ovan är även familjens ekonomi en begränsning som flyktingkonsulenterna får anpassa sig till. De måste hitta aktiviteter för barnen som passar familjens ekonomi vilket inte alltid är enkelt. Ytterligare ett hinder utgörs av den svenska flyktingpolitiken vilken kan göra att syskon får olika besked, det vill säga några får uppehållstillstånd medan andra får avslag och måste åka tillbaka till hemlandet. Detta kan bli en påfrestning för barnen vilket kräver att man har tid för barnen. Men på grund av arbetets utformning är det inte alltid som man kan arbeta på djupet med barnen. Följande citat belyser följande dilemma: **Yasmin:** ”Jag skulle vilja träffa de oftare, prata mer, mer på djupet, om hur de känner och tänker. Jag kan känna att här är det lite ytligt, fast det är också uppdraget, vårt uppdrag är inte att gå in. Vi skall se och uppmärksamma behov och på nått sätt föra det vidare, hänvisa till rätt instans. Det är inte vår uppgift att vara terapeuter. Men det blir inte mycket till relation så.”

5.3 Analys

Cajsa Malmström skriver att man skall kunna se att flyktingbarnens behov kan skilja sig mellan de vuxnas på samma gång som föräldrarna är de främsta samarbetsparterna för att kunna stödja barnet (Malmström red, 2006). Enligt vår tolkning av flyktingkonsulenternas

arbete med flyktingbarn försöker de använda sig av ett helhetsperspektiv. Flyktingbarnet ses inte som frikopplat från vare sig sin bakgrund, sin familj eller sin nuvarande omgivning. Utifrån flyktingheternas barnperspektiv finns BUG handläggarna. De är till för att uppmärksamma barnens behov och att se till att alla flyktingbarnen blir sedda och hörda, det vill säga de vill ta med barnets egna tankar kring sin livssituation. Detta sker genom att flyktingkonsulenterna träffar merparten barn samt med hjälp av olika metoder försöker kartlägga barnets behov genom att ta reda på barnets historia, egna tankar och upplevelser. Denna information försöker de använda till upprättandet av en introduktionsplan. Utifrån intervjuerna ser vi en tydlig tendens till att flyktingkonsulenterna eftersträvar att ge flyktingbarnen en trygg bas genom att strukturera deras vardag. De försöker se till att flyktingbarnen får tillgång till samhällets institutioner såsom barnomsorg, skola, hälso- och sjukvård. Beroende på barnets ålder sker denna samhällsguidning främst genom föräldrarna. Tanken är att barnen skall få en möjlighet att växa upp på lika villkor som andra barn i det svenska samhället. Vi anser därmed att de försöker leva upp till två av de viktigaste artiklarna i barnkonventionen. Artikel 12 som speciellt handlar om att ta med barnets egna åsikter i alla frågor som rör honom eller henne samt artikel 2 som handlar om att alla barn har samma rättigheter och lika värde (www.bo.se).

Enligt systemteorin har överordnade system mer påverkan på underordnade (Öquist, 2003). Detta tolkar vi på det sätt att det svenska samhället har mer påverkan på flyktingfamiljen som i sin tur har mer påverkan på flyktingbarnet än vad barnet har på familjen och samhället. Enligt Angel och Hjern påverkas flyktingbarnen av föräldrarnas tillstånd. Många flyktingfamiljer kan befinna sig i kris och bemötande och arbetet med familjen i det nya landet kan påverka krisens förlopp (Angel och Hjern, 2004). Vi har urskiljt att flyktingkonsulenterna är medvetna om föräldrarnas påverkan på barnen. Till exempel benämner de att psykiska problem hos föräldrarna kan påverka barnen, och att ett samarbete med vuxenhandläggaren, som har det övergripande ansvaret för de vuxna, därför är viktig. Om man vill uppnå mer bestående resultat skall förändringen riktas mot överordnade system. Här anser vi att flyktingkonsulenterna arbetar med att stärka barnen genom att stärka föräldrarna, speciellt när det gäller små barn. Eftersom familjen är flyktingens viktigaste stöd och familjens förmåga att stödja varandra kan vara avgörande för familjemedlemmarnas välbefinnande (Angel och Hjern, 2004), arbetar flyktingkonsulenterna med hela familjen dock med barnens bästa i fokus. Flyktingkonsulenternas arbetssätt kan ses som ett sätt att skapa en trygg och kärleksfull miljö som av Anders Hjern är en förutsättning för att flyktingbarn skall kunna utvecklas på ett bra sätt (Malmström, red, 2006).

Eftersom flyktingkonsulenterna inte har någon myndighetsutövning tolkar vi att det blir lättare för dem att finnas där som stöd vid behov både för barnen och för föräldrarna utan att ställa några krav. I empowerment går tanken ut på att mobilisera människans egna resurser så att denne kan hjälpa sig själv (Forsberg och Starrin, 1997). Informanterna betonar vikten av att vara bekräftande mot föräldrarna och försöka lyfta fram det positiva i deras föräldraskap. De strävar också efter att ta fram föräldrarnas egna resurser, till exempel genom att visa på hur mycket familjen har klarat av och att de har gjort sitt bästa för sina barn. Även genom att fungera som samhällsguide försöker flyktingkonsulenterna ge resurser till familjen så att de, efter de första två åren, kan klara sig i samhället.

Flyktingkonsulenternas arbetssätt tolkar vi som ett försök att uppnå högre KASAM hos flyktingbarnen och deras familjer. Hanterbarhet är en viktig komponent för att uppnå KASAM (Antonovsky, 1991). Hanterbarhet kan äga rum på samhälls, interpersonell och individnivå. Samhället försöker göra situationen i Sverige mer hanterbar för

flyktingfamiljerna genom att de får introduktionsersättning de två första åren efter att de har fått uppehållstillstånd. Även stödet i form av att flyktingkonsulenterna fungerar som samhällsguide kan vara ett sätt att få dem att kunna hantera den nya livssituationen. Vi anser även att kunskapen om det svenska samhället kan bidra till att stärka dem samt få dem att uppleva en sorts kontroll över sina liv.

KASAM: s andra komponent begriplighet försöker flyktingkonsulenterna uppnå genom att de använder sig av metoden livslinjen. Genom att använda sig utav livslinjen kan barnen få en större förståelse för sin bakgrund via kartläggning av händelser i det förflutna samt hjälp med att klargöra sin nuvarande situation. Då barnen kan få en större insikt för olika skeenden i sina liv kan detta bidra till att barnets livssituation blir begriplig för dem. Även här ses föräldrarna som en informationskälla då barnet inte alltid kommer ihåg alla händelser eller inte alltid vet orsaker till dessa. Utifrån ett barnperspektiv anser flyktingkonsulenterna dock att det är viktigt att de ser och uppmärksammar varje barn och även hör barnets individuella historia då den kan skilja sig från föräldrarnas. Meningsfullhet försöker de uppnå hos barnen då de försöker hitta olika fritidsaktiviteter för dem. Fritidsaktiviteter anser vi kan ha många olika funktioner. De kan hjälpa barnen till att hitta vänner, känna gemenskap, utvecklas och stärkas som personer. Deras tillvaro kan berikas genom att de får engagera sig i saker som de tycker är roliga och betydelsefulla vilket kan göra att de kan känna meningsfullhet i livet.

Vi har även uppmärksammat att flyktingkonsulenterna använder sig av ett kulturperspektiv i deras arbete med flyktingbarn och deras familjer. Med det menar vi att de har en ödmjukhet inför andra människors levnadssätt. Förutom skyldigheten att följa den svenska lagen finns det inte en färdig mall på hur man skall uppfostra sina barn eller hur man skall utforma sitt liv. Utifrån Ahmadis diskussion om gruppcentrerad och individcentrerad ideologi (Ahmadi, red, 2003) tolkar vi att flyktingkonsulenterna tar hänsyn till att flera familjer kommer från en gruppcentrerad ideologi där familjen är överordnad individen och låter familjen anpassas till det svenska individcentrerade samhället i egen takt. De tvingar inte den svenska modellen på familjen men dock kan andra aktörer som har myndighetsutövning i samhället ställa krav på de olika individerna i familjen, vilket kan försvåra att behålla den gruppcentrerade ideologin.

Enligt systemteorin utmärks alla system av en tröghet inför förändring (Öquist, 2003). Här har vi kunnat urskilja ett dilemma mellan flyktingkonsulenternas förståelse för familjens tröghet inför förändringar och deras vilja att ta det lugnt med familjen, samt kraven på att de skall anpassa sig så fort som möjligt. Å ena sidan säger informanterna att man skall låta familjen få göra som de alltid har gjort och att ta det lugnt i början kan ge goda resultat på längre sikt men å andra sidan finns kraven från samhället som tvingar in föräldrarna i SFI och att bli självförsörjande. Dock kan även den två åriga perioden som familjen får introduktionsersättning tolkas som ett sätt att ge familjen utrymme för förändring och anpassning.

En av de viktigaste samarbetsparter för flyktingkonsulenterna är skolan. Skolan är den miljö där många utav barnen vistas en stor del av sin dag och det är oftast lärarna som kan få inblick i hur barnen mår. Utifrån informationen från informanterna försöker de att samarbeta med skolan just för att kunna få en större kunskap om barnens livssituation. Vi upptäckte dock att det skilde sig mellan de två olika flyktingheterna på hur samarbetet urartade sig. En av våra informanter, **Nora**, arbetar mer ute på fältet, det vill säga i skolan för att kunna ha en dialog med lärarna om barnens livssituation. Att **Nora** befinner sig i en av barnens vardagsmiljöer, och informerar lärarna samt barnen på skolan vem hon är och vad hon kan hjälpa till med, kan bidra till att underlätta dialogen både till lärarna och till barnen. Då flyktingbarnen samt

lärarna lär känna **Nora** och får vetskap om att BUG- handläggarna är till för att dem, kan underlätta samarbetet vilket är en förutsättning för att öka barnperspektivet i en myndighet (SoS-rapport, 1996:19).

Andra flyktingkonsulenter nämner att det är skolan som ser mycket mer men dock tycker dem inte att samarbetet med skolan fungerar tillräckligt bra. Dessa flyktingkonsulenter skickar information om barnet till skolan och väntar därefter att lärarna tar kontakt med dem vid behov. Då feedback från lärarna oftast uteblir blir det svårt för dem att få vetskap om hur barnen verkligen mår och fungerar. Även då dem träffar barnen kan det bli svårt att få ett förtroende från dem då informanterna anser att det kan bli en konstruerad situation när barnen kommer till deras kontor och skall prata om hur de mår och har det. Eftersom barnen inte träffar flyktingkonsulenter ofta hinner de således inte utveckla en relation till dem. För att använda ett barnperspektiv krävs bland annat att se ur barnets synvinkel och att lyssna till barnet, det vill säga att få inblick i barns åsikter och tankar (SoS-rapport, 1996:19). Men genom det otillräckliga samarbetet med skolan försvåras barnperspektivet i den meningen att det blir svårare att komma nära barnen vilket är en förutsättning för tillämpningen av barnperspektivet. Å andra sidan har vi dock fått vetskap om att flyktingkonsulenternas uppgift inte är att gå på djupet med barnen. Här anser vi att det kan bli ett dilemma då flyktingkonsulenter ändå har samhällets övergripande ansvar för hur flyktingbarnen mår under den tiden de är aktuella hos dem.

Utifrån systemteorins förklaring om hierarkiska system (Öquist, 2003) finns det hinder på samhällsnivå som försvårar flyktingkonsulenternas användande av ett barnperspektiv. Ett område där våra informanter anser att de inte kan hjälpa till med är boendet. Eftersom det är frivilligt att bosätta sig i vilken kommun som helst är det familjen som har det övergripande ansvaret för var de bosätter sig. Här har familjenivån större påverkan på barnnivån då de bestämmer detta. Alltså får familjerna hantera boendet på egen hand om dem väljer att bosätta sig i den aktuella kommunen. Utifrån barnperspektivet försöker flyktingkonsulenter hantera detta genom förebyggande insatser med information om kommunplacering främst till barnfamiljer. Informanterna uttrycker en hjälplöshet inför boendefrågan då de anser att de hindras för att arbeta för barnens bästa. Trots att de försöker göra förändringar på individnivå, det vill säga hitta olika fritidsaktiviteter för barnen, behöver förändringen göras på familje- och samhällsnivå. När flyktingkonsulenter berättar att flyktingbarnen kan må dåligt, på grund av att syskon kan få olika besked om uppehållstillstånd, det vill säga att någon får stanna och andra får åka tillbaka till hemlandet, tolkar vi att det är den svenska flyktingpolitiken som är på samhällsnivå som försvårar barnets bästa. Likaså är storleken på introduktionsersättningen ett hinder i arbetet med barnen, då man får ta hänsyn till familjens ekonomi i planeringen av barnets fritidsaktiviteter. Även här är det förändringar på högre nivåer som behövs.

För att kunna upprätthålla ett barnperspektiv är det nödvändigt med bland annat handledning och kompetensutveckling för att kunna hålla sig ajour med forskningen om barn (SoS-rapport, 1996:19). På båda enheterna får flyktingkonsulenter kontinuerlig handledning, där de kan ta upp frågor kring sina ärenden. När det gäller kompetensutveckling har vi kunnat lägga märke till en skillnad då det endast är en flyktingkonsulent som nämner att hon har möjlighet till vidareutbildning inom barn och familjeområdet genom sin arbetsplats. Denna skillnad kan dock bero på att de övriga flyktingkonsulenter är relativt nya inom området och därför eventuellt inte hunnit få möjlighet att vidareutbilda sig inom barn och familjeområdet.

6. Diskussion

Huvudresultaten som har framkommit genom vår studie är att begreppet barnperspektiv i dagens Sverige innebär att vuxna utgår från ett vuxet barnperspektiv. I praktiken innebär detta att man i alla åtgärder som rör barn försöker se till att barnets bästa väger tyngst. Det finns inte heller ett barnperspektiv utan flera eftersom olika individer bär med sig olika erfarenheter som påverkar vad man anser är ett barns bästa. Därför går det inte att ge en definition på begreppet barnperspektiv då det är mångtydigt. För att man skall kunna utgå från ett barnperspektiv är det nödvändigt att även se familjens roll i barnets liv, då tanken inte är att föräldrarna skall glömmas bort utan att barnet skall bli mer synligt. På de två flyktingenheterna som vi har tittat på finns det flyktingkonsulenter som arbetar specifikt med barn. Deras främsta uppgift är att försöka träffa alla barn och göra en introduktionsplan för dem. Utifrån flyktingkonsulenternas tolkning av begreppet barnperspektiv är den viktigaste aspekten i arbetet att varje barn blir sett och uppmärksammat samt att man har fokus på hela familjen. Trots att flyktingkonsulenterna försöker använda ett barnperspektiv finns det hinder då samverkan med skolan, som är en viktig aktör, inte fungerar fullt ut. Här ser vi att flyktingkonsulenterna har ett ansvar att se till att det sker en förbättring i samarbetet med skolan. Det finns även hinder på andra nivåer vilka flyktingkonsulenterna inte anser att de kan påverka.

De två flyktingenheterna som vi har tittat på har handläggare som arbetar specifikt med barn. Vi har fått vetskap om att det inte är fallet på alla flyktingenheter runt om i landet. På vissa flyktingenheter har man handläggare som arbetar med hela familjen. Att ha handläggare för barnen anser vi tyder på att man försöker integrera barnperspektivet i myndigheten. En orsak till att dessa två flyktingenheter har BUG handläggare kan vara att det finns särskilda integrationsmål för nyanlända flyktingbarn, vilket innebär att varje barn har rätt till en egen introduktionsplan. Men på grund av det faktum att inte alla flyktingenheter har specifika barn och ungdomshandläggare tolkar vi att de enheter som vi har tittat på gör ett försök att komma närmare barnperspektivet. Enligt vår uppfattning är det viktigt att det finns handläggare som har till uppgift att fokusera på barnen då det annars kan vara lätt hänt att barnen kan glömmas bort.

Vi tror att det är betydelsefullt för barnens del att flyktingkonsulenterna försöker träffa varje barn och eftersträvar att *se* dem. Att det finns någon som frågar hur man mår, hur man har haft det och visar att man bryr sig kan påverka barnen i en positiv riktning. Då flyktingkonsulenterna uppmärksammar barnens behov och försöker hitta olika åtgärder, som till exempel fritidsaktiviteter, kan ses som preventivt arbete. Vi tycker att barn skall ses som enskilda individer samtidigt som de skall ses i sitt sammanhang, det vill säga kopplade till bland annat familjen. Härav har vi titulerat vår uppsats ”Att se flyktingbarnet i familjen” med tanken om att man både skall *se* barnet som enskild individ i en familj samtidigt som man skall *se* barnet i familjen. Genom studien har vi upptäckt att flyktingkonsulenterna ser familjen som en betydelsefull del i barnens liv. För att barnen skall vara tillfredställda i största möjliga mån krävs det oftast att även föräldrarna mår bra. Flyktingkonsulenterna försöker därför ta fram familjens egna resurser samtidigt som de strävar efter att stärka föräldrarna och barnen.

Vi tycker att det är positivt att informanterna även försöker ha ett kulturperspektiv. Detta innebär att deras förhållningssätt gentemot flyktingfamiljen präglas av en kulturell ödmjukhet genom att de försöker möta familjen där den är på ett förstående och respekterande sätt. Genom detta förhållningssätt visar flyktingkonsulenterna respekt för familjen, vilket kan bidra

till att flyktingfamiljer får en positiv syn på svenska myndigheter vilket kan underlätta en fortsatt integrering i det svenska samhället. Vi anser också att det är bra att flyktingkonsulenterna försöker ge familjen tid att anpassa sig till det svenska samhället eftersom många familjer kan ha gått igenom traumatiska händelser. Enligt vår uppfattning kommer våra informanter nära barnperspektivet genom sina tjänster och på grund av att de lägger störst vikt vid barnen.

Vår studie lyckades inte närmare fånga flyktingkonsulenternas arbetssätt med barn över 12 år. Istället hamnade fokus på de yngre barnen och arbetet genom deras familjer. Genom intervjuerna upptäckte vi en tendens till att flyktingkonsulenterna talade mycket om föräldrarna och deras roll i barnets liv. Detta var övervägande positivt men det som inte framkom var om föräldrarna kunde vara till skada för sina barn. Kan föräldrarnas ibland psykiska ohälsa ha en negativ inverkan på barnets liv? Kan reglerna i hemlandet strida emot reglerna i Sverige och vad gör man i så fall? Det övervägande arbetet med små barn sker främst genom föräldrarna men man kan fråga sig varför det är på detta vis? Att man har enskilda samtal med barn över 12 år har vi upplevt som en rutin som har växt fram men som flyktingkonsulenterna inte verkar ifrågasätta. Är det ”lättare” att prata med en 13-åring än en 6-åring? Om man upplever att man inte vill prata med flyktingbarnen enskilt på grund av att föräldrarna kan ta illa vid och bli misstänksamma kan man tolka det som att föräldrarna har något att dölja. Är det i så fall inte bra att få vetskap om vad det kan vara?

Arnér och Tellgren skriver att målet bör vara att komma nära barns eget perspektiv och att detta endast är möjligt genom samtal med barn (Arnér och Tellgren, 2006). Detta bör, enligt oss, också vara målet för flyktingkonsulenterna som kallar sig för flyktingheternas barnperspektiv. Våra informanter för fram att det inte heller är lätt att prata med tonåringar och då blir frågan varför man inte har enskilda samtal med yngre barn än 12 år också? Vi har dock i uppsatsen inte fördjupat oss i hur flyktingkonsulenterna försöker samtala med små barn, hur ofta dem gör det eller hur de själva tänker kring detta. Men det skulle ha varit intressant om vi hade studerat detta fenomen närmare eftersom vi har fått en uppfattning om att det finns en tolvårsgräns när man skall samtala med barn enskilt inom olika myndigheter. Vi har under studiens gång dock inte hittat någon forskning som visar på vid vilken ålder man bör samtala med barn enskilt. Trots att våra informanter kommer närmare begreppet barnperspektiv genom sina specifika tjänster, anser vi att de ligger närmare ett familjeperspektiv än ett barnperspektiv. Samtidigt tror vi att dessa begrepp går hand i hand och att ha ett barnperspektiv kan innefatta att även ha ett familjeperspektiv då barnen inte kan ses som helt frikopplade från sin familj.

En problematik som vi har kunnat skönja genom våra informanters berättelser är hur begreppet barnperspektiv kan tolkas av olika individer. Nora har framfört hur vissa flyktingar kan tolka det och försöka ”utnyttja” tolkningen. I det svenska individcentrerade samhället är barnens status hög jämfört med andra samhällen. Barnperspektivet kan ses som ett sätt att höja barnens status ännu mer. När barn från andra kulturer kommer till Sverige kan de försöka ”utnyttja” denna status för att få sin vilja igenom. Det kan uppstå konflikter mellan barnen och föräldrarna då barnens önskningar inte kan uppfyllas av dem. Även flyktingföräldrar kan försöka ”utnyttja” barnens höga status i Sverige genom att hänvisa till sin tolkning av begreppet barnperspektiv för att få hjälp med boendet. Dock är det familjens ansvar att bosätta sig i en kommun där de kan få tillgång till en passande lägenhet. Lars H. Gustafsson menar att barn inte får missgynnas i förhållande till de vuxna (Gustafsson i Rasmusson, 1994). Men här ser vi att de vuxna är barnens föräldrar som inte väljer kommunplacering och därmed kan utsätta barnen för dåliga boendeförhållanden. Angående flyktingkonsulenternas syn på

boendeproblematiken har vi upplevt att de känner en frustration då de inte kan hjälpa flyktingfamiljerna på detta område. Å ena sidan skulle informanterna behöva ha mer makt över boenden i kommunen för att kunna jobba mer för barnens bästa men å andra sidan är det rättvist att gynna en viss grupp framför andra?

En annan tendens som vi har märkt är att våra informanter, förutom en, klagar på samarbetet med skolan. Nora kritiserar skolan för det bristfälliga samarbetet men hon betonar även sin egen roll. Genom att säga att hon själv måste bli bättre på samarbetet anser vi är ett kritiskt förhållningssätt gentemot sin yrkesroll. Detta saknar vi dock från övriga flyktingkonsulenter. Detta kan bero på att vi genom denna uppsats inte har belyst samarbetet närmare eller på att de övriga flyktingkonsulenterna är relativt nya på området. Å andra sidan har vi fått vetskap om att ny personal på en arbetsplats brukar komma med ”nya” ögon och därmed anser vi att de skulle kunna förändra det som andra inte har förändrat än. Nora betonar vikten av att flyktingbarnen skall veta vem hon är och att de kan ta kontakt med henne vid behov och detta ser vi som en resurs för barnen. Genom att inte komma ut i skolorna och visa sig för barnen och berätta för dem vad man är till för anser vi hindrar barnperspektivet på det sätt att man inte får chansen att samtala med barn i en av deras vardagsmiljöer.

6.2 Förslag till åtgärder

Trots att flyktingkonsulenterna har kommit långt i sitt arbete med flyktingbarn, det vill säga att det har tillkommit speciella handläggare just för barnen, anser vi ändå att flyktingkonsulenternas arbete med flyktingbarn går att förbättra. Här tänker vi främst på samarbetet med skolan, som tidigare nämnt är förskolan/skolan en av barnens betydelsefulla vardagsmiljöer. Eftersom flyktingkonsulenterna oftast inte träffar barnen så ofta och när det väl gör det kan de uppleva det som svårt att samtala med barnen då barnen inte känner dem. Här tänker vi att det kan vara bra om flyktingkonsulenterna arbetar mer på fältet, i förskolan/skolan för att kunna lära känna de barn som de handlägger, samt dessa barns lärare. Mer fältarbete kan göra att man kan komma nära barnen på ett annat sätt. Det kan upplevas mer naturligt för barnen att lära känna sina handläggare via skolan än att komma till ett kontor för att prata om hur man mår och har det. Enligt vår uppfattning kan det bli lättare för barnen att komma till flyktingkonsulenternas kontor och samtala med flyktingkonsulenterna om de redan har stött på dem i förskolan/skolan och där skapat ett slags förtroende. Vi menar dock inte att flyktingkonsulenterna enbart skall arbeta ute på fältet men att de kan hitta en balans mellan att vara ute i skolan och att sitta på kontoret för besök.

Vi har fått vetskap om att informanterna kan uppleva det som svårt att samtala med de allra yngsta barnen och istället samtalar de med barnens föräldrar. Även här kan det vara bra att både kombinera med att gå ut till förskolan/skolan och se hur barnen har det samtidigt som man samtalar med deras föräldrar. Vi anser att det krävs större ansträngningar från flyktingenheterna för att förbättra samarbetet med förskolan/skolan. Eftersom vi inte har tagit med skolans perspektiv i studien kan vi inte uttala oss om hur de ser på saken.

Vidare anser vi att flyktingkonsulenterna bör ha tillgång till kompetensutveckling inom barn- och flyktingområdet för att kunna utveckla sitt arbete. Trots att det inte är deras uppgift att fungera som terapeuter bör man ha kunskap om bland annat hur man samtalar med barn och om barns utveckling. Kompetensutveckling skulle kunna bidra till att de lättare får vetskap om hur barnen mår samtidigt som det kan bli lättare att samtala med yngre barn.

6.3 Avslutande kommentarer

Vi anser att flyktingkonsulenterna har en oerhört viktig arbetsuppgift då deras uppgift bland annat kan ses som preventivt socialt arbete. Genom att kunna fånga upp problem tidigt och hitta olika återgårdar för att hindra och lösa dem kan flyktingkonsulenterna bidra till att flyktingbarnen får ett bättre liv i det svenska samhället. Genom denna studie har vi fått en inblick i flyktingenheters verksamhet och större kunskap om vad ett barnperspektiv kan vara och hur det kan tillämpas i praktiken. Utifrån svaret på vår första frågeställning har vi upplevt att flyktingkonsulenternas syn på barnperspektivet stämmer överens med hur begreppet barnperspektiv tolkas i dagens Sverige. Här tänker vi främst på det vuxna barnperspektivet som innebär att försöka se ur barnens synvinkel, ta med barnens åsikter men även att se familjen. Vi anser att BUG handläggarna kan vara en förebild för de andra flyktingenheterna, som inte har handläggare som arbetar specifikt med flyktingbarn utan med hela familjen. Enligt oss har våra informanter kommit långt i integreringen av ett barnperspektiv i sin verksamhet.

6.4 Förslag till vidare forskning

- Eftersom samarbetet kan ses från olika parter synvinkel, och vi endast har tittat på hur flyktingkonsulenterna ser på samarbetet, anser vi att skolans syn på samarbete också är ett relevant forskningsområde. En frågeställning skulle kunna vara: *Hur ser skolan på samarbetet med flyktingenheten kring flyktingbarn samt hur kan samarbetet mellan parterna förbättras?*
- Vi har i denna uppsats endast tagit hänsyn till flyktingkonsulenternas syn på barnperspektiv och sitt eget arbete men för att få ett annat perspektiv skulle man kunna undersöka: *Hur flyktingbarnen ser på flyktingkonsulenternas bemötande och arbetssätt?*
- Då vi har valt två flyktingenheter som har handläggare som arbetar specifikt med flyktingbarn har vi uteslutit de flyktingenheter som inte har sådana. *För att veta hur de anställda flyktingkonsulenterna på dessa flyktingenheter tillämpar barnperspektiv i sitt arbete med flyktingfamiljer kan man titta på deras arbetssätt, metoder och syn på begreppet barnperspektiv.*
- För att vidga sina vyer angående begreppet barnperspektiv kan man undersöka om och i så fall hur det förekommer i litteratur som inte härstammar från västvärlden. *Hur tolkas och tillämpas barnperspektiv i t.ex. Asien, Afrika eller Mellanöstern? Finns det likheter och skillnader med den svenska tolkningen och tillämpningen?*

Källförteckning

Ahmadi, Nader (red) 2003: "Ungdom, kulturmöten, identitet" Stockholm: Liber och Statens institutionsstyrelse

Angel Birgitta och Hjern Anders 2004: "Att möta flyktingar" Lund: Studentlitteratur

Antonovsky, Aaron 1991: "Hälsans mysterium" Stockholm: Natur och kultur

Arnér Elisabeth och Tellgren Britt 2006: "Barns syn på vuxna - att komma nära barns perspektiv" Lund: Studentlitteratur

Balldin Jutta och Qvarsell Birgitta (red) 2004: "Barns villkor och rättigheter - sex uppsatser om barns plats i den pedagogiska diskursen och praktiken" Stockholm: Intellecta Docusys

Forsberg Erik och Starrin Bengt (red) 1997: "Frigörande kraft- empowerment som modell i skola, omsorg och arbetsliv" Stockholm: Gothia

Hwang Philip och Nilsson Björn 2003: "Utvecklingspsykologi" Stockholm: Natur och kultur

Kristal-Andersson, Binnie 2001: "Att möta flyktingar, invandrare och deras barn- en psykologisk modell" Lund: Studentlitteratur

Kvale, Steinar 1997: "Den kvalitativa forskningsintervjun" Lund: Studentlitteratur

Larsson Sam, Lilja John och Mannheimer Katarina 2005: "Forskningsmetoder i socialt arbete" Lund: Studentlitteratur

Lundsbye, Maths 2000: "Familjeterapins grunder - ett interaktionistiskt perspektiv baserat på system-, process- och kommunikationsteori" Stockholm: Natur och kultur

Malmström Cajsa (red) 2006: "Satsa på barnens vardagsmiljöer - mottagande och introduktion av flyktingbarn och ungdomar" Stiftelsen Allmänna Barnhuset skriftserie 2006:3

Patel Runa och Davidsson Bo 2003: "Forskningsmetodikens grunder" Lund: Studentlitteratur

Payne, Malcolm 2002: "Modern teoribildning i socialt arbete" Stockholm: Natur och kultur

Svenning, Conny 1996: "En bok om samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling, Metodboken" Lorentz förlag

Widerberg, Karin 2002: "Kvalitativ forskning i praktiken" Lund: Studentlitteratur

Öquist, Oscar 2003: "Systemteori i praktiken" Växjö: Gothia

Rapporter

Barnombudsmannen rapporterar br 2004:06 "Upp till 18- fakta om barn och ungdom"

Integrationsverket: Mål för introduktionsinsatser för nyanlända 2006

Rasmusson, Bodil 1994: "Barnperspektiv - reflektioner kring ett mångtydigt och föränderligt begrepp" Lund

SoS 1996:19 "Barn i fokus" barn i fokus projektet, slutrapport. Socialstyrelsen

SOU 1997:116 "Barnets Bästa i främsta rummet. FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige" Socialdepartementet: Huvudbetänkande från Barnkommittén

SOU 1997:116 "Barnets bästa en antologi" bilaga till Barnkommitténs huvudbetänkande

Internet

www.bo.se

www.migrationsverket.se

www.manskligarattigheter.gov.se

www.ne.se

www.rb.se

www.socialstyrelsen.se/Om_Sos/organisation/Epidemiologiskt_Centrum/index.htm

Bilaga 1

Informerat samtycke

Vi heter Siham Chennagui och Fatima Dzanic och studerar på Socionomprogrammet vid Göteborgs Universitet. Denna termin skall vi skriva en C-uppsats och vi har valt att skriva om flyktingkonsulenternas syn på och användande av ett barnperspektiv i sitt arbete med flyktingbarn. För att vi skall kunna genomföra denna undersökning behöver vi intervjua dig.

För att säkerställa kravet på enskilda personers skydd mot otillbörlig insyn och kravet på vetenskaplig relevans krävs ett informerat samtycke mellan deltagande forskare och berörda personer (se HSFRs etiska regler).

Undertecknad ger sitt samtycke till att delta i den ovan nämnda studien och är informerad om:

Uppsatsens syfte.

Att deltagande i studien är frivilligt och att det när som helst kan avbrytas.

Att uppgifterna som lämnas är konfidentiella och att personuppgifter ska förvaras på ett sådan sätt obehöriga inte kan ta del av dem.

Att de insamlade uppgifterna om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål, samt att man som deltagare informeras om var studien kommer att publiceras och att man får en rapport eller sammanfattning av denna.

.....
Undertecknad deltagare

Vid eventuella frågor, tveka inte att kontakta oss.

Tack för Din medverkan.

Bilaga 2

Intervjuguide: Fokusgruppintervju

1. Kan ni presentera er själva
1. Namn
2. Utbildning
3. Hur länge ni har arbetat som flyktingkonsulenter med barn

2. Kan ni berätta om Barn och Ungdomsgruppen
4. Syfte och mål?
5. Hur länge har denna grupp funnits?
6. Vilken lag man arbetar efter?
7. Målgrupp?
8. Arbetsmetoder?
9. Arbetsteorier?

3. När vi säger barnperspektiv, vad tänker ni då?
10. Skulle ni kunna problematisera begreppet barnperspektiv?

4. Hur tillämpar ni barnperspektiv i ert arbete?
11. I enskilt arbete med barn? Vilka svårigheter kan man möta på när man arbetar med barn enskilt?
12. I arbetet med föräldrar och barn? Kan man möta svårigheter när man arbetar med både föräldrar och barn?
13. Vad är bra respektive mindre bra med att arbeta enskilt med barnen och med barn och föräldrar tillsammans?

5. Hur kommer det sig att ni tillämpar ett barnperspektiv (vad stödjer ni er på)?

6. Upplever ni att det finns hinder som gör att ni som flyktingkonsulenter inte kan använda barnperspektiv i ert arbete?

Bilaga 3

Intervjuguide: Individuella intervjuer

1. Hur upprätthåller du ett barnperspektiv?
2. Använder du barnperspektiv olika med olika barn?
3. Vad tror du att metoderna bidrar med till barnen? Hjälper de barnen?
4. Om du skulle vilja ändra på något i ditt arbete med barn, vad skulle det i så fall vara?

Bilaga 4

Skattningsskala

Skattningsskala för _____ (namn) _____ (datum)

Hjäljd av

Vi har talat om många olika saker i ditt liv och hur du tycker det är. Jag vill att vi försöker sammanfatta detta. Den här bilden föreställer flera segar, en sege för varje livsområde och en för livet i stort. Jag vill att du ska tänka dig att längst ner på stegen är när det inte alls är bra och högst upp på toppen av stegen är när det är mycket bra i ditt liv. Kan du sätta ett kryss i stegen där du tycker att ditt liv befinner sig just nu.

- 7 = Mycket bra
- 6 = Bra
- 5 = Ganska bra
- 4 = Någorlunda
- 3 = Mindre bra
- 2 = Lite bra
- 1 = Inte alls bra

Kryssa i vad du tycker om:

Hur du tycker om dina kompisar	Hur det fungerar med de vuxna	Hur du trivs där du bor	Hur du trivs i förskola/skolan	Hur det går med skolarbetet	Hur det fungerar med dina skol/förskole kamrater	Hur det fungerar med frid o intressen	Hur du har det med dina hälsa (hur du mår)	Hur du trivs med livet i stort (bela din situation)
1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7	7